ברטנורא על מסכת מנחות

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

geulaquiz.com

פרק א

א **כל המנחות שנקמצו שלא לשמן.** כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה, וקמצה הכהן לשם מחבת:

כשרות. ומקטיר הקומץ ושייריה נאכלים. שקמיצת המנחה במקום שחיטת הקרבן עומדת, וכשם שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים כדילפינן מקרא בריש מסכת זבחים, הכי נמי כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות:

אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. הוה מצי למתני ולא עלו לבעלים לשם חובה, והא דקתני אלא דמשמע דכל דינם כמנחות כשרות אלא דבר זה, לאשמועינן דאסור לשנויי בה שינוי אחר, שאם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת הקומץ בכלי שרת שלא לשמה:

שלא עלו לבעלים לשם חובתו. ולא יצא ידי נדרו וצריך להביא מנחה אחרת לשם מרחשת:

חוץ ממנחת חוטא. כגון מנחה הבאה על טומאת מקדש וקדשיו, אם לא תשיג ידו לשתי תורים:

ומנחת קנאות. של סוטה. שאם קמצן שלא לשמן, כגון לשם נדבה, או נתן בכלי שרת את הקומץ שלא לשמו, או הלך או הקטיר שלא לשמו, או חישב באחת מן העבודות הללו הריני עובד לשמן ושלא לשמן. אלו מנחות פסולות ואין שייריהן נאכלים. וטעמא הוי משום דמנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא. ובחטאת כתיב ושחט אותה לחטאת, ולקח מדם החטאת, שתהא שחיטה ולקיחה דהיינו קבלת הדם לשם חטאת. ומנחת קנאות הואיל וכתיב בה עון דכתיב מנחת זכרון מזכרת עון, כחטאת שויוה רבנן. ומנחת העומר, אע״ג דלאו מנחת חוטא היא ולאו מנחת קנאות היא, קמצה שלא לשמה פסולה מהקטיר, ואין שייריה נאכלים, הואיל ובאה להתיר החדש ולא התירה. וכל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות דתנן במתניתין, דוקא במנחות שאין להם זמן קבוע איירי, ולא במנחת העומר שקבע לה זמן:

או שלא לשמן ולשמן. דלא תימא לשמן ושלא לשמן הוא דפסולה, דתפוס לשון אחרון, אבל שלא לשמן ולשמן כשרות, קמ״ל:

ב **זר ואונן וטבול יום כו׳** כולהו מפורשים בפרק ב׳ דזבחים. ומוכחינן להו מקראי דעבודתן פסולה:

ערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה:

יושב. דבעינן לעמוד לשרת.

על גבי כלים כו׳. דבעינן שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין הרצפה:

בן בתירא אומר יחזיר. הקומץ לתוך המנחה:

ויחזור ויקמוץ בימין. והוא הדין לכל הנך פסולים דחשיב במתניתין סבירא ליה לבן בתירא שאם עבר אחד מהן וקמץ יחזיר הקומץ למקומו ויחזור כהן כשר ויקמוץ. ואין הלכה כבן בתירא:

עלה בידו צרור. נמצא קומץ חסר מקום הצרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה. דקודם קמיצה בורר כל הלבונה לצד אחד וקומץ ואח״כ מלקט אותם ונותנה עם הקומץ ושורף הכל, ואם נזדמן בתוך הקומץ גרגיר מלח או קורט של לבונה הרי הקומץ חסר כדי מקום הקורט:

מבורץ. מלא וגדוש:

שקמצו בראשי אצבעותיו. שלא פשטן על כל פס ידו:

פושט את אצבעותיו על פס ידו. מכניס צדי אצבעותיו בקמח ומכניס הקמח לתוך ידו ומוחק באצבע קטנה שלא יצא הקמח חוץ לקמיצה ומוחק בגודל שלא יצא הקמח חוץ לאצבע. וזה היה צריך לעשות במנחת מחבת ומרחשת דמעשיהן אפויין ולאחר אפייתן פותתן וקומץ, ואי אפשר לפותתן דקות כל כך שלא יהיו יוצאות חוץ לקומץ, הלכך מוחק בגודל מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה. וזו היתה מעבודות קשות שבמקדש, דבקושי גדול יכול להשוות שלא יהא לא חסר ולא יתר. ורמב״ם כתב, שנדחו דברי האומר שזו עבודה קשה שבמקדש, והוא מפרש וקומץ כדקמצי אינשי האמור בגמרא [דף י״א], דהיינו שממלא כפו ממנו כדרך שבני אדם ממלאים ידיהם ממה שלוקחים בידם. ואני אומר, שאין פירוש כדקמצי אינשי אלא שמכניס צדי אצבעותיו בקמח ומכניס הקמח בצדי אצבעותיו לתוך ידו, אבל אינו נוטל קמח אלא מלא שלש אצבעותיו על פס ידו ולא יותר, וכדי שלא יהיה מבורץ ומבצבץ ויוצא, מוחק מלמטה באצבע קטנה ומלמעלה בגודל. ולא נדחו כלל דברי האומר שזו עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש ושיטת הגמרא כדברי. וכן פירשוה כל רבותי:

ג **ריבה שמנה.** ששיעור השמן. לוג לכל עשרון. ואם ריבה, שנתן שני לוגין או יותר לעשרון דחזו לשתי מנחות, פסול:

חיסר שמנה. פחות מלוג שמן לעשרון סולת:

חיסר לבונתה. שלא נתן בה אלא קורט אחד של לבונה. אבל אם יש בה שני קרטין כשרה, דכתיב (ויקרא ו׳:ח׳) את כל הלבונה אשר על המנחה, כל,

משמע אפילו קורט אחד, דכל משמע כל דהוא כדכתיב (מלכים ב ד׳:ב׳) אין לשפחתך כל בבית. את, לרבות עוד קורט אחד, הרי שנים. ואילו ריבה לבונתה לא קתני, דלא פסל אלא כשריבה יותר על שני קומצים דאז ריבה יותר מדאי:

לאכול שיריה בחוץ. חוץ לעזרה:

או להקטיר קומצה בחוץ. דמחשבה פוסלת בין שחשב על אכילת אדם בין שחשב על אכילת מזבח, דכתיב (ויקרא ז׳:י״ח) ואם האכל יאכל, בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת לאכילת אדם ואחת לאכילת מזבח, וההוא קרא במחשבה מיירי דכתיב (שם) המקריב אותו לא יחשב, בשעת הקרבה הוא נפגל ואינו נפגל ביום השלישי, אלמא במחשבה מיירי שחשב עליו לאכלו ביום השלישי:

פסולה. דמחשבת חוץ למקומו פוסלת בקמיצת המנחה כמו שפוסלת בשחיטת הזבח. ומה שפוסל בזבח בשחיטה בקבלת הדם בהולכה בזריקת הדם, פוסל המנחה בקמיצה בנתינה בכלי שרת בהולכה בהקטרת הקומץ ולבונה, ארבעה כנגד ארבעה. והקומץ והלבונה עצמן חשובים גבי מנחה כמו הדם והאימורים אצל הזבח. ושיירי מנחה הנאכלים, כבשר הזבח הנאכל. ובפרק ב׳ דזבחים מפורשים כל הני פסולי והתם ילפינן להו כולהו מקראי:

לאכול דבר שדרכו לאכול. כגון שיריים:

דבר שדרכו להקטיר. כגון הקומץ. אבל אם חשב לאכול הקומץ או להקטיר השיריים חוץ לזמנו, לא פסל, דבטלה דעתו אצל כל אדם:

ובלבד שיקרב המתיר. הקומץ כהלכתו. כאילו היה כשר, שלא יהא שם שום פסול אלא הפגול בלבד. אבל אם יש בו פסול אחר אינו חשוב יותר פגול ואין בו כרת:

קמץ בשתיקה. שלא חשב שום מחשבת פסול בשעת קמיצה:

ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנו. כלומר, שבשלשת עבודות הללו חשב על השיריים לאכלן חוץ לזמנו:

ד **קמץ חוץ למקומו.** חשב בשעת קמיצה לאכול השיריים חוץ לעזרה:

נתן בכלי הלך והקטיר חוץ לזמנו. ובאחת משלשת עבודות הללו חשב על השיריים לאכלן חוץ לזמנו:

מנחת חוטא וקנאות. יש בהן עוד פסול אחר המוציאן מידי פגול, כגון שלא לשמן, דאמרינן בריש פרקין דפסולות אם קמצן שלא לשמן, ושלשת שאר העבודות חשב עליהן חוץ לזמנן, או אפילו הראשונה חוץ לזמנה והשאר שלא לשמן, הוציאו מידי פגול:

או שקמץ או נתן בכלי או הוליך או הקטיר שלא לשמן. כלומר אי זו מאלו שעשה שלא לשמן והשאר על מנת לאכול לשיריים חוץ לזמנו לא קרב המתיר כמצותו ואין בשיריים כרת:

כזית בחוץ כזית למחר. חשב באחת מן העבודות שתי מחשבות חוץ לזמנו וחוץ למקומו. ועד השתא איירינן בשתי עבודות שחשב באחת חוץ לזמנו ובאחרת חוץ למקומו, ועכשיו מיירי שחשב בשתיהן בעבודה אחת. ולרבי יהודה איצטריך, דלא תימא בשתי עבודות הוא דפליג רבי יהודה דבתר קמייתא אזלינן, אבל בחדא עבודה מודה, קמשמע לן:

כזית למחר וכזית בחוץ. אף על פי שחשב תחלה לחוץ לזמנו הוציאתו שניה מידי כרת:

אמר רבי יהודה זה הכלל כו׳ ר׳ יהודה פליג אתנא קמא בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות. ואין הלכה כר׳ יהודה:

פרק ב

א **הקומץ את המנחה.** מודה ר׳ יוסי שהוא פגול. משום דבעי למתני סיפא להקטיר לבונתה למחר ר׳ יוסי אומר פסול ואין בו כרת, מהו דתימא טעמא דר׳ יוסי משום דסבר אין מפגלין בחצי מתיר, כלומר שאם חשב לעבוד למחר עבודת חצי מתיר לא פיגל, והך לבונה חצי מתיר הוא, דבין הקטרת קומץ ולבונה מתירים השיריים, ואפילו רישא כי חשב בהקטרת קומץ עבודת חצי מתיר היא ופליג רבי יוסי, קא משמע לן דבהא מודה. דטעמא לאו משום הכי הוא, אלא משום דאין מתיר מפגל את המתיר:

מה שנה זו מן הזבח. שהשוחטו על מנת להקטיר אימורים למחר פגול:

אינה מן המנחה. אינה ממין המנחה כמו הקומץ, ואע״פ שהוא ממתירי המנחה. דקסבר רבי יוסי שאין מתיר מפגל את המתיר, שאין עבודת מתיר זה שהוא קומץ מועלת לפגל מתיר האחר שהיא הלבונה במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ. ורבנן אמרי ליה, כי אמרינן דאין מתיר מפגל את המתיר, היכא דלא אקבע בחד מנא, כגון שני כבשי עצרת דשניהם מתירים את הלחם, ואם שחט אחד מהם על מנת לאכול את חבירו למחר שניהם כשרים. אבל היכא דאקבעו בחד מנא, כגון קומץ ולבונה ששניהם בכלי אחד, מועלת מחשבת מתיר זה לפגל מתיר אחר. והלכה כחכמים:

ב **שחט שני כבשים.** של עצרת, דכתיב בהו שני כבשים בני שנה לזבח שלמים, ואותן כבשים מתירין ומקדשין לשתי הלחם, שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת שני כבשים, הואיל והוזקקו עמו בתנופה. ושאר כבשים של עצרת, דמוספים נינהו:

לאכול אחת מן החלות למחר. וזמן אכילת החלות אינו אלא ליום ולילה, כדין מנחה, שנאמר בה כחטאת וכאשם:

הקטיר שתי בזיכין. לשתי מערכות של לחם הפנים כדכתיב (ויקרא כ״ד:ו׳) ושמת אותם שתים מערכות, היתה על כל מערכת כף אחת שיש בו לבונה כדכתיב (שם) ונתת על המערכת לבונה זכה. ושתי הכפות הללו שבהם נתונה הלבונה נקראים שני בזיכים. והלבונה נקטרת כדכתיב (שם) והיתה ללחם לאזכרה. והלחם נאכל, וזמן אכילתו כל אותו שבת שמסירים אותו מן השלחן בלבד. ואם בשעה שהקטיר שני בזיכים של לבונה חשב על אחת מן המערכות של לחם לאכלו למחר, כלומר שלא בזמנו:

אותה חלה. של שתי הלחם של עצרת:

ואותו הסדר. של לחם הפנים:

זה וזה פגול. שכולן נחשבים גוף אחד:

נטמאת אחת מן החלות. דוקא כשנטמאת אחת משתי הלחם קודם זריקת דם הכבשים, או אחד מן הסדרים קודם הקטרת הבזיכים, הוא דאפליגו רבי יהודה ורבנן. אבל אם נטמא לאחר זריקת הדם או לאחר הקטרת הבזיכים, דברי הכל הטמא בטומאתו והטהור יאכל:

שאין קרבן צבור חלוק. בגמרא מסיק דלא מקרא ולא מסברא אמרה רבי יהודה למלתיה, אלא גמרא ערוך בידו. וכך היה מקובל מרבותיו שאין קרבן צבור חלוק ואם נפסל חציו נפסל כולו:

ג **התודה מפגלת את הלחם.** שהלחם בא בשביל התודה והוא טפל לה, ואין התודה טפילה ללחם. וכן שני כבשים של עצרת, שתי הלחם הבאים עמהם טפלים לכבשים ואין הכבשים טפלים ללחם, והעיקר מפגל הטפל ואין הטפל מפגל העיקר. ואי אשמועינן תנא האי דינא בתודה ולא אשמועינן בכבשים של עצרת הוה אמינא התם הוא דכי מפגל לחם לא מפגלא תודה משום דלא הוזקקו בתנופה עם החלות, אבל כבשים דהוזקקו בתנופה עם החלות דכתיב (ויקרא כ״ג) והניף הכהן אותם על לחם, אימא כי מפגל לחם לפגלו נמי כבשים. ואי תנא כבשים, הוה אמינא התם כי מפגלי כבשים מפגל לחם משום דהוזקקו זה עם זה בתנופה, אבל תודה דלא הוזקקו אימא כי מפגל בתודה לא מפגלי בחלות, צריכא:

ד **הזבח מפגל את הנמכים.** והשותה מהן ענוש כרת:

משקדשו בכלי. לאחר ששמו אותם בכלי שרת, שהכלי מקדשן קדושת עולם דשוב אין להם פדיון:

דברי ר׳ מאיר. דרבי מאיר סבר שנסכים מתפגלים, לפי שהדם של הזבח הוא שמכשיר ומתיר אותן למזבח, והואיל ויש להן מתיר, מתפגלים במחשבת חוץ לזמנו. וחכמים פליגי עליה בפרק בית שמאי במסכת זבחים [דף מ״ד] ואמרי שהנסכים אין להם מתיר, לפיכך אין מתפגלין. ואין הלכה כרבי מאיר:

ה **פיגל בקומץ.** בהקטרת הקומץ חשב על השיריים לאכלן שלא בזמנן:

עד שיפגל בכל המתיר. והקטרת אחד מהן חצי מתיר הוא, דאיכא נמי הקטרת חבירו, שאין שיירי המנחה מותרים באכילה לכהן עד שיקטירו הקומץ והלבונה:

במנחת חוטא ובמנחת קנאות. שאין בהן לבונה, והקומץ לבדו הוא המתיר:

שחט אחד מן הכבשים. של כבשי עצרת. ואין הלחם מותר אלא אחר שישחטו שניהן:

הקטיר אחד מן הבזיכין. והרי אין מתיר הלחם אלא הקטרת שניהם:

ר׳ מאיר אומר פגול. דסבר חצי מתיר נמי מפגל. ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק ג

א **הקומץ את המנחה לאכול.** חוץ לזמנו:

דבר שאין דרכו לאכול. כגון הקומץ והלבונה:

ולהקטיר. חוץ לזמנו:

דבר שאין דרכו להקטיר. השיריים שדרכן לאכול ואין דרכן להקטיר:

כשר. דאין זו חשובה מחשבה, דבטלה דעתו אצל כל אדם:

רבי אליעזר פוסל. דכתיב (ויקרא ז׳:י״ח) ואם האכול יאכל מבשר זבח שלמיו, בשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח, לומר לך כשם שפוסלת אכילת אדם לאדם כגון שיריים אם חשב עליהם לאדם לאכלם חוץ לזמנו, ואכילת מזבח למזבח כגון קומץ אם חשב עליו להקטירו שלא בזמנו, כך פוסלת מחשבת אכילת אדם כגון שיריים אם חשב עליהם למזבח להקטירן חוץ לזמנן, מדאפקינהו רחמנא לתרווייהו בלשון אכילה שמע מינה כי הדדי נינהו, ומחשבים מזו לזו. ורבנן סברי, להכי אפקה רחמנא להקטרה בלשון אכילה, לומר לך מה אכילה בכזית אף מחשבת הקטרה בכזית. ולעולם אכילה כאורחיה משמע, קומץ למזבח ושיריים לאדם. והלכה כחכמים:

ב **לא יצק.** סדר המנחה, בתחלה נותן שמן בכלי, ואח״כ נותן את הסולת, ואח״כ חוזר ויוצק שמן ובולל והכי מפרש בפרק אלו המנחות נקמצות [דף ע״ה]:

לא יצק ולא בלל כשר. כגון שנתן כל השמן שבלוג במתן ראשון שהוא קודם לעשייתה. דאי חיסר שמנה אמרינן בפרק קמא [דף י״א] שהיא פסולה. ובגמרא בפרקין מוכח דיציקה מעכבת, ומפרש לא יצק, לא יצק כהן אלא זר, דמקמיצה ואילך מצות כהונה אבל יציקה ובלילה כשרים בזר. ולא בלל דקתני, על כרחך לא בלל כלל, דבלילה ודאי אינה מעכבת ומתניתין הכי קאמר, לא יצק כהן אלא. זר, או לא בלל כלל, כשר:

לא פתת. [כדכתיב] (ויקרא ב׳) פחות אותה פתים. אע״ג דבמנחת מחבת בלבד כתיב, הוא הדין לכל המנחות הנאפות תחלה, כגון מחבת ומרחשת ומאפה, מצוה לפותתן כולן ואח״כ קומץ. וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה, כשר:

לא מלח. כל המנחה כולה, אלא הקומץ. דאילו מליחת הקומץ מעכבת היא:

לא הניף. במנחת חוטא ומנחת קנאות דטעונות תנופה:

לא הגיש. כדכתיב (שם) והגישה אל המזבח. שהכהן מוליכה אצל המזבח ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן:

פתיתים מרובות. גדולות יותר מהדין שמפורש בהן מנחת ישראל כופל אחת לשנים ושנים לארבע ומבדיל. ואיצטריך לאשמועינן פתיתים גדולות ואע״ג דאשמועינן דאי לא פתת כשרה. דסלקא דעתך אמינא דהתם הוא דאיכא תורת חלות עליהן, אבל הכא דלאו תורת חלות איכא ולא פתיתים איכא אימא לא, קמ״ל:

ולא משחן. הרקיקים הטעונים משיחה, כדכתיב (שמות כ״ט) ורקיקי מצות משוחים בשמן, אחר אפייתן מושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג:

במנחת כהנים כשרה. שכולן כליל כמוהו:

במנחת כהן המשיח ובמנחת נסכים פסולה. לפי שהקומץ דמנחת ישראל בלילתו עבה. לוג אחד שמן לעשרון סלת, ומנחת נסכים ושל כהן משיח בלילתן רכה, שלשה לוגים לעשרון, כדכתיב במנחת נסכים (במדבר ט״ו) עשרון בלול ברביעית ההין שמן, ובמנחת כהן המשיח הוא אומר (ויקרא ו׳) סולת מנחה תמיד. הרי היא לך כמנחת התמיד שהיא עשרון סולת בלול ברביעית ההין:

והן בולעות זו מזו. הקומץ בולע ממנחת נסכים וממנחת כהן משיח, ורבה שמנן של מנחות הללו על הקומץ ומבטלות ליה, והוי מנחה שלא הוקטר קומצה ופסולה הנקמצת. אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי כריבה שמנה, כיון שלא מדעת עירבו השמן שבולעתו בטל לגבה וכמאן דליתיה. ואין הלכה כר׳ יהודה:

ג **אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה.** שנפלה זו בצד זה של כלי וזו בצד זה ונשאר מהן כדי קומץ שלא נתערב, כשרות, ואם לאו, פסולות. דאמר בתורת כהנים מסלתה ולא מסולת חברתה:

לא יקטיר. ואפילו כל המעורבת, דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ, ומקמץ נמי לא קמיץ שני קומצים דילמא בכל קומץ יש מזה שנתערב וליכא קומץ שלם מחד מנחה:

ואם הקטיר. כל המעורבת, היא לא עלתה לבעלים, דהא לא נקמצה ואין מנחת נדבה ניתרת בלא קמיצה:

נתערב קומצה בשיריה. לא יקטיר את כולה משום דהשיריים אסורים להקטיר דכתיב (ויקרא ב׳:י״א,) לא תקטירו ממנו אשה לה׳, כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו:

נטמא הקומץ והקריבו, הציץ מרצה. דכתיב (שמות כ״ח:ל״ח) ונשא אהרן את עון הקדשים, אינו נושא אלא עון טומאה, שיש בה צד קל שהותרה מכללה בצבור, דכתיב בתמיד במועדו, ואפילו בטומאה:

ואינו מרצה על היוצא. ואע״ג דיש בו נמי צד קל שהותר מכללו בבמה, שנאסר יוצא במשכן והותר בבמה שבנוב וגבעון שלא היו שם קלעים, אעפ״כ אין הציץ מרצה ביוצא, דכתיב (שם) לרצון להם לפני ה׳, עון דלפני ה׳ אין, עון דיוצא לא:

ד **כמדת ר׳ אליעזר כשרה.** על דעתו של ר׳ אליעזר דאמר בפרק כיצד צולין, דם אע״פ שאין בשר, הכי נמי קומץ אע״פ שאין שיריים כשר להקטיר קומץ:

כמדת ר׳ יהושע. דאמר אם אין בשר אין דם, הכי נמי פסול להקריב הקומץ. והוא שלא נשתייר דבר מן השיריים שלא נטמא. והלכה כרבי יהושע:

שלא בכלי שרת. שלא קידש הקומץ בכלי שרת. אבל בתחלת המנחה כולי עלמא לא פליגי דבעי כלי, כדאמרינן בפרק שתי הלחם:

ורבי שמעון מכשיר. טעמא דר״ש מפרש בגמרא, משום דאמר קרא (ויקרא ו׳:י׳) קודש קדשים היא כחטאת וכאשם, ומדאקיש רחמנא מנחה לחטאת דעבודתו במתנה באצבע ממש, שמע מינה דקומץ המנחה נמי אם רצה עובדה בידו בלא כלי. ובלבד שיעבוד בידו הימנית, דומיא דחטאת שנאמר בו אצבע דכתיב ביה (שם ד׳) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו, וכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין. ואין הלכה כר״ש:

הקטיר קומצה פעמים. חצי קומץ בפעם אחת וחצי קומץ בפעם אחרת. ודוקא נקט פעמים ותו לא, דאין קומץ פחות משני זיתים וכי פליג ליה לשתי פעמים נמצא שאין הקטרה בפחות מכזית ולפיכך כשרה, אבל אם חילקה לשלש או לארבע פעמים, דעביד להו הקטרה פחותה מכזית, פסולה:

ה **מיעוטו מעכב את רובו.** שאם חסר כל שהוא פסול, דאמר רחמנא מלא קומצו:

העשרון. מנחה שהיא פחותה מעשרון אפילו כל שהוא פסולה:

היין. חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל, ורביעית ההין לכבש. וכן השמן בין למנחת נסכים שהוא כשיעור היין, בין למנחת נדבה שהוא לוג אחד שמן:

הסולת והשמן. של מנחה:

מעכבים זה את זה. דכתיב (שם ב׳) מגרשה ומשמנה:

הקומץ והלבונה מעכבים זה את זה. דכתיב (שם ו׳) והרים ממנו בקומצו וגו׳ על כל לבונתה:

ו **שני שעירי יום הכיפורים.** השעיר אשר עלה עליו הגורל לה׳ ושעיר המשתלח לעזאזל:

שני כבשי עצרת. שני כבשי שלמים שבאים חובה על שתי הלחם:

שתי חלות. שתי הלחם של עצרת:

ושני סדרים. שתי מערכות של לחם הפנים, שש חלות לכל מערכת:

שני בזיכין. שתי כפות שבהן הלבונה, ונתונים על שתי המערכות:

הסדרים והבזיכין מעכבין זה את זה. שאם אין מערכות של לחם על השלחן לא יתן בו את הבזיכין של לבונה. ואם אין בזיכין לא יתן את הלחם:

שני מינים שבנזיר. חלות מצות ורקיקי מצות:

ושלשה שבפרה אדומה. עץ ארז ואזוב ושני תולעת:

ארבעה שבתודה. ארבעה מינים של לחם שמביאים על שלמי תודה, חלות מצות, ורקיקי מצות, וסולת מורבכת, וחלות לחם חמץ:

ארבעה שבלולב. לולב ואתרוג הדס וערבה. אם נוטל ארבעתן בכל היום כולו אע״פ שנוטל אחד מהן בשחרית ואחד בין הערבים יצא, דקיימא לן לולב אין צריך אגד. אבל אם חסר אחד מן המינים ונטל כל השלשה, לא קיים מצוה כלל:

ארבעה שבמצורע. עץ ארז ואזוב ושני תולעת והצפור החיה:

שבע הזיות שבפרה. אדומה. דכתיב (במדבר י״ט) והזה אל נוכח פני אוהל מועד מדמה שבע פעמים:

שבע הזיות של בין הבדים. ביום הכיפורים. דכתיב (ויקרא י״ז) ולפני הכפורת יזה שבע פעמים:

ושעל הפרוכת ושעל מזבח הזהב. ביום הכיפורים, ובפר כהן משיח, ובפר העלם דבר של צבור, ושעירי עובדה זרה. שכל אלו טעונים הזיה על הפרוכת ועל מזבח הזהב כמו שמפורש בפרשת ויקרא ובאחרי מות. ושעירי עבודה זרה מרבינן להו מקרא דכתיב (שם ד׳) ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת. לפר, זה פר כהן משיח. החטאת, אלו שעירי עובדה זרה. וארבע מתנות שעל ארבע קרנות שעל מזבח הזהב נמי מעכבות זו את זו, אף על פי שלא הוזכרו במשנה:

ז **שבעה קני מנורה.** כדכתיב (שמות כ״ה) וששה קנים יוצאים מצדיה, והקנה האמצעי, הרי שבעה קני מנורה:

שתי פרשיות שבמזוזה. שמע והיה אם שמוע:

ואפילו כתב אחד מעכבן. אפילו אות אחת שהיא דבוקה לחברתה ואינה מוקפת גויל כהלכתה פסול במזוזה ובתפילין ובספר תורה:

ארבע פרשיות שבתפילין. קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע:

מעכבות זו את זו. בין בתפלה של ראש שכותבין כל פרשה ופרשה בקלף בפני עצמו, בין בתפלה של יד שכל ארבעתן כתובים בקלף אחד:

ארבעתן ארבע מצות. ואין מעכבות זו את זו ואין הלכה כרבי ישמעאל:

פרק ד

א **התכלת אינה מעכבת את הלבן.** אע״ג דמצוה לתת שני חוטין של תכלת ושני חוטין של לבן, או חוט אחד של תכלת ושלשה חוטים של לבן, אפילו הכי אין זה מעכב את זה, ואם נתן ארבעתן [של תכלת או ארבעתן] של לבן, יצא:

תפלה של יד אינה מעכבת של ראש. רמב״ם כתב, דוקא ששתיהן מצויין אצלו, אבל אם אין מצויה אצלו אלא אחת מהן, לא יניח האחת עד שימצא האחרת, גזרינן שמא יטעה ויסמוך על אחת תמיד. וזה דלא כהלכתא, דמאן דאמר הכי בגמרא [מנחות מ״ד ע״א] הדר ביה מכח מה שהקשו לו ואלא מאן דלית ליה תרתי מצות חדא מצוה נמי לא לעביד, בתמיה. והלכה, בין ששניהן מצויין אצלו בין שאין מצויין אצלו אינן מעכבות זו את זו, וכן הורו כל רבותי הלכה למעשה:

הסולת והשמן. של מנחת נסכים:

אין מעכבין את היין. של נסכים שאם הביאו את היין בלא סולת ושמן מנסכו:

המתנות של מזבח החיצון. כגון ארבע מתנות של חטאת:

אין מעכבות זו את זו. שאם לא נתן אלא אחת כיפר. דכתיב (דברים י״ב:כ״ז) ודם זבחיך ישפך, שפיכה אחת משמע:

ב **הפרים והאילים והכבשים.** הנך דכתיבי בפרשת אמור אל הכהנים והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילים שנים, הבאים עם שתי הלחם של עצרת, אינם מעכבים הפרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים של מוספים של עצרת הכתובים בפרשת פנחס. שאין [שני] פרים של מוספים מעכבין הפר של שתי הלחם, ולא הפר של שתי הלחם מעכב שני פרים של מוספים. וכן שני אילים של שתי הלחם אינן מעכבין האיל אחד של מוספים, ולא איל אחד של מוספים מעכב שני האילים של שתי הלחם. וכן הכבשים אין מעכבין אלו את אלו:

רבי שמעון אומר אם היו להם פרים מרובין. כלומר, דמים כדי לקנות פרים כדי צרכן, ולא היו להם דמים לקנות נסכים, יביאו פר אחד ונסכיו. ומפיק לה מקרא דכתיב (יחזקאל מ״ו:ז׳) איפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים כאשר תשיג ידו, וכי מדת פרים ואילים אחת היא, והלא מנחת פרים שלשה עשרון ומנחת אילים שני עשרון, אלא להודיעך שמוטב להביא פר אחד איל אחד עם איפתו, מדה הראויה לו, מלהביא פרים מרובים ואילים מרובים בלא מנחתם. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ג **הפר והאילים והכבשים והשעיר.** הבאים בגלל הלחם. וכולן עולות, חוץ מן השעיר שהוא חטאת:

אין מעכבין את הלחם. שאם הביאו שתי הלחם של עצרת בלא הקרבנות הללו, מקודשין:

הלחם מעכב את הכבשים. הנך כבשים הן שני כבשים דשלמים שהוזקקו לתנופה עם הלחם:

והכבשים אין מעכבים את הלחם. שאם לא נמצאו כבשים מביאים שתי הלחם והן קדושים כאילו הביאום עם הכבשים:

קרבו כבשים בלא לחם. שהרי לא היה להם לחם במדבר אלא המן:

הלכה כדברי בן ננס. דכבשים מעכבים את הלחם:

אבל אין הטעם כדבריו. דהוא אומר במדבר קרבו כבשים דשלמים ולא היא:

שכל האמור בחומש הפקודים. בספר במדבר. כגון קרבנות מוספים האמורים בפרשת פנחס, קרבו במדבר:

וכל האמור בת״כ. דהיינו בספר ויקרא. לא קרבו במדבר. והנך כבשים האמורים באמור אל הכהנים כגון הנך שבעה כבשים ופר ואילים דעולה דעל הלחם ושני כבשים דשלמים לא קרבו במדבר:

לחם בלא כבשים אין לו מי יתירנו. שאין הלחם מותר באכילה לכהנים עד שיקרבו כבשים. והלכה כר׳ שמעון:

ד **התמידים אינן מעכבין את המוספים.** בגמרא מפרש דלענין קדימה קאמר דאין מעכבין זה את זה, דאי בעי תמידין מקריב ברישא ואי בעי מוספין מקריב ברישא. ואע״ג דכתיב וערך עליה העולה, ומשמע העולה דהיינו עולת תמיד תהא ראשונה לכל הקרבנות, אין זה אלא למצוה בעלמא אבל לא לעכב:

אמר רבי שמעון אימתי כו׳ בגמרא מפרש דמתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, לא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערבים, במה דברים אמורים

שלא נתחנך המזבח, אבל נתחנך המזבח יקריבו בין הערבים. אמר ר׳ שמעון אימתי בזמן שהיו אנוסים או שוגגים, אבל אם היו מזידים ולא הקריבו כבש בבוקר, לא יקריבו בין הערבים. והכי פירושו, לא הקריבו התמיד של שחר לא יקריבו התמיד של בין הערבים, דהכי מדרש קרא, אם את הכבש אחד תעשה בבוקר הוכשר שני ליקרב בין הערבים, ואי לא לא. במה דברים אמורים שלא נתחנך מזבח, דהאי קרא בחינוך כתיב בפרשת ואתה תצוה, דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח. אבל נתחנך מזבח, שכבר הקריב עליו קרבנות, אפילו לא הקריב תמיד של שחר יקריב תמיד של בין הערבים, דכתיב בפרשת פנחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו, ובההוא קרא לא כתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר, ותניא בספרי האי קרא למה נאמר, והלא נאמר למעלה בפרשה ואת הכבש השני תעשה כו׳, לפי שנאמר עמו את הכבש אחד תעשה בבוקר, הרי שלא הקריבו של שחר שומע אני שלא יקריבו של בין הערבים, תלמוד לומר קרא בתרא ואת הכבש השני, מגיד לך שאם לא הקריב של שחר יקריב של בין הערבים. אבל אם מזידים כו׳ לא יקריבו בין הערבים, אותן המזידים, אבל כהנים אחרים יכולים להקריב:

לא הקטירו קטורת בבוקר יקטירו בין הערבים. דקטורת לא שכיחא בחד גברא שיקטיר קטורת פעמים רבות כמו בעולה, כדאמרינן ביומא [כ״ו ע״א] שלא שנה בה אדם מעולם מפני שהיא מעשרת דכתיב (דברים ל״ג:י׳) ישימו קטורה באפך וסמיך ליה ברך ה׳ חילו, הלכך לא קנסינן להו, שמתוך שהיא חביבה עליהם לא פשעי בה ואינו מצוי שיניחו אותה מזידין. ואין הלכה כר׳ שמעון בשתיהן:

שאין מחנכים את מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים. של בין הערבים. דכתיב (שמות ל׳:ז׳) בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה, כלומר כשמדשן את המנורה מן האפר שיש שם מהדלקת הנרות. ואי לאו דעבד הדלקה באורתא מאי בעי למתקן בצפרא, אלמא חינוך המנורה בין הערבים. וכיון דמנורה נתחנכה בערב, קטורת נמי נתחנכה בערב, דכתיב (שם) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה:

ה **חביתי כהן גדול.** מנחת כהן גדול שמביא בכל יום. ועל שם דכתיב בה (ויקרא ו׳:י״ד) על מחבת בשמן תעשה, משום הכי קרי לה חביתין:

לא היו באות חצאין. שלא יביא מביתו חצי עשרון בבוקר וחצי עשרון בערב:

ולא חצי עשרונו של ראשון. שנשאר מן העשרון שלם שהביא הראשון שמת ולא קרב אלא חציו:

ושני חציין אובדים. חצי עשרונו של ראשון שמת וחצי עשרונו של זה שעמד:

משל צבור. דכתיב חק עולם, חק זה יהא משל עולם, כלומר משל צבור מתרומת הלשכה:

רבי יהודה אומר משל יורשים. דכתיב (שם) והכהן המשיח תחתיו מבניו. והכי משמע, והכהן המשיח שמת, תחתיו אחד מבניו יעשה אותה:

ושלימה היתה קריבה. כל זמן שהיא באה משל צבור לר׳ שמעון או משל יורשים לר׳ יהודה, שלימה היתה קריבה, עשרון שלם ולא חצי עשרון. ר׳ שמעון מפיק ליה מכליל תקטר, שלא יקטירוה לחצאים אלא כולה כשהיא באה משל צבור. ור׳ יהודה מפיק לה מדכתיב מבניו יעשה אותה, כשאחד מבניו מקריב לאחר שמת אביו דהיינו היורשים, יעשה אותה ולא חציה. והלכה כר׳ יהודה שמשל יורשים היא באה:

פרק ה

א **כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה.** דכתיב (ויקרא ז׳:י״ג) על חלות לחם חמץ:

ושתי הלחם. דכתיב (שם כ״ג) חמץ תאפינה:

שאור היה בודה להן מתוכן. מתוך עשרון דתודה ושתי הלחם היה מוציא שאור, שהיה לש מן הסולת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסולת ומתחמץ מאליו וממנו מחמץ השאר, שממקום אחר לא היה יכול להביא שלא תהא מנחה יתירה:

היא אינה מן המובחר. שאינה מחמצת יפה. לפי שאין לה שאור מחומץ יפה:

אלא מביא שאור. שמחומץ יפה מתוך ביתו, ונותן לתוך העשרון ומוסיף וממלא סולת:

אף היא היתה חסרה או יתירה. כגון אם השאור עבה ומגובל בקושי עם מעט מים, אינו מחזיק נפח גדול כאילו היה קמח ונמצא העשרון יותר, לפי שאם לא היה שאור מגובל היה נפחו גדול מעכשיו. ואם אינו מגובל יפה שנתן בו מים הרבה, נמצא נפחו גדול משאילו היה קמח ונמצא עשרון חסר, שאם לא בשביל המים לא יהיה מלא. והלכה כר׳ יהודה:

ב **שנאמר כל המנחה אשר תקריבו לה׳ לא תעשה חמץ.** ארישא קאי דקתני ומשתמרות שלא יחמיצו, וקודם קמיצה משתעי. ושייריה ילפינן מקרא אחרינא דכתיב (שם ו,) לא תאפה חמץ חלקם, אף חלקם של כהנים שהם שיירי המנחה שנשארו מן הקומץ, אף זו לא תאפה חמץ. ובחמץ דוקא הוזהרו על השייריים, אבל מותר ללוש אותם בדבש ולטגנן בו:

עריכתה. שמתעסק בה בידים אחר לישה. וחייבין על כל אחת ואחת, לפי שנאמר לא תעשה חמץ, יכול לא יהא חייב אלא אחת, תלמוד לומר לא תאפה,

אפייה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה, מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה, אף אני אביא לישתה ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה, לאתויי קיטוף שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה. וקיטוף הוא שמחליק פניה במים ואע״ג דלא מחזי כל כך מעשה:

ג **מנחת סולת.** המתנדב מנחה סתם, מביא סולת ושמן ולבונה ובוללה וקומצה כמו שהיא קודם אפייה. ובדידה כתיב שמן ולבונה, וכל הני אחריני גמרי ממנחת סולת דכתיב בה נפש, דמשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה:

והחלות והרקיקין. למנחת מאפה תנור קרי החלות והרקיקין. דאי בעי חלות מייתי ואי בעי רקיקין מייתי:

ומנחת כהנים. כהן שהתנדב אחת מחמשת מנחות הללו:

מנחת כהן משיח. מנחת חביתין:

גוי. מתנדב מנחה, כדילפינן מאיש איש, מלמד שהנכרים מביאין נדרים ונדבות כישראל:

ומנחת נשים. אשה שהתנדבה מנחה:

ומנחת נסכים. לא בעי לבונה, דשמן נאמר בה ולא לבונה:

ולחם הפנים. כתיב ביה (ויקרא כ״ד:ז׳) ונתת על המערכת לבונה זכה, ולא כתיב ביה שמן:

שתי החלות. של עצרת, לא הוזכר בהן לא שמן ולא לבונה:

מנחת חוטא ומנחת קנאות. בהדיא כתיב בהו (שם ה׳) לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה:

ד **וחייב על השמן.** אם נתנו על מנחת חוטא או על מנחת קנאות:

נתן כלי. שיש בו שמן:

על גבי כלי. של מנחת חוטא:

לא פסלה. ולא אמרינן הרי עבר על מה שכתוב בתורה לא ישים עליה שמן, שלא הזהירה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת או לתוך הקמח:

ה **טעונות הגשה.** בחודה של קרן דרומית מערבית, כדכתיב (שם ב׳) והגישה אל המזבח:

והחלות והרקיקין. מנחת מאפה תנור:

מנחת כהנים. שהיא כולה כליל:

וכל שאין בהם קמיצה. להתיר השיריים מן המנחה לכהנים, אין בהן הגשה. ואין הלכה כר״ש:

ו **לוג ואשם מצורע.** כתיב בהו והניף:

והבכורים כדברי ר׳ אליעזר בן יעקב. גרסינן. כלומר, דשמעינן ליה בעלמא דאמר ביכורים טעונים תנופה והלכה כמותו:

ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן. בהדיא כתיב בהו (ויקרא י׳, טו) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף:

אחד שלמי אנשים ואחד שלמי נשים. טעונים תנופה:

בישראל אבל לא באחרים. מפרש בגמרא דהכי קאמר, אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה, ותנופה עצמה בישראל, אבל לא בידי נשים, דהכי תניא, בני ישראל מניפין ואין הגוים מניפין, בני ישראל מניפין ולא בנות ישראל מניפות:

שתי הלחם וכבשי שלמים של עצרת. הבאים בגלל הלחם. כתיב בהו (שם כ״ג) והניף הכהן אותם על לחם הבכורים, ולא על ממש, אלא סמוך להם, כבשים בצד הלחם, כדברי רבי בברייתא. וכן הלכה:

שנאמר. [במילואים] אשר הונף ואשר הורם (שמות כ״ט כ״ז), ומהונף והורם דמילואים ילפינן שאר תנופות. תנופה, מוליך ומביא. תרומה, מעלה ומוריד:

תנופה היתה במזרח. כלומר, אף במזרח של מזבח יכול להניף, וכל שכן במערבו דקרוב יותר להיכל:

ותנופות קודמות להגשות. בתחלה מניף ואחר כך מגיש. ובמנחת העומר ובמנחת קנאות איירי דטעונות תנופה והגשה, וכתיב במנחת קנאות (במדבר ה׳:כ״ה) והניף את המנחה לפני ה׳, והדר והקריב אותה אל המזבח:

ז **שלשה מינין.** שלמי יחיד, ושלמי צבור שהם כבשי עצרת, ואשם מצורע. שלשה מינים הללו טעונים בין שלשתן שלש מצות, סמיכה, תנופה חיים, תנופה שחוטים:

שתים. מצות מן השלש יש בכל מין ומין, והשלישית אין בהם. דאין בכל מין אלא שתים:

שלמי יחיד. כתיב בהו סמיכה בויקרא:

ותנופה שחוטים. בחזה ושוק שלהן, בצו את אהרן:

שלמי צבור. כתיב בהו תנופה חיים, והניף הכהן אותם דהיינו חיים, ותנופה שחוטים, בחזה ושוק שלהן, דילפינן (מקדשי) [צ״ל משלמי] יחיד. אבל סמיכה לא בעו, דהלכתא גמירי לה דאין בכל קרבנות צבור אלא שתי סמיכות בלבד, סמיכה של שעיר המשתלח ושל פר העלם דבר של צבור:

אשם מצורע. כתיב ביה תנופה חי, כדכתיב והניף הכהן אותם, בפרשת זאת תהיה. וסמיכה, דאי אפשר לקרבן יחיד שלא יסמוך ידו על ראש קרבנו:

אבל לא תנופה שחוט. דמיעט רחמנא גבי שלמי יחיד, (ויקרא ז׳:ל׳) את החזה להניף אותו. אותו, למעוטי אשם של מצורע שאינו טעון תנופה שחוט:

ח **מרחשת עמוקה.** דכתיב (ויקרא ז׳) וכל נעשה במרחשת, בתוכה משמע, אלמא יש לה תוך:

ומעשיה רוחשין. שהשמן נע ונד בתוכה. לשון הרומש על הארץ דמתרגמינן דרחיש. ויש שגורסין ומעשיה רכין, כלומר שלישתה רכה:

ומחבת צפה. דכתיב (שם) על מחבת, משמע עליה ולא בתוכה, אלמא אין לה תוך:

צפה. שאינה עמוקה אלא שוליה צפין אצל אוגניה. כמו צף על פני המים:

ומעשיה קשים. שהעיסה שמטגנים בה לישתה קשה כדי שלא תשפך לחוץ, שהרי הכלי אין לו שפה:

ט **כופח.** מקום שפיתת קדירה אחת. ופעמים שמסיקים אותו ואופין בו עיסה:

רעפים. טוול״ש בלע״ז. עשויין מחרס ומסיקין אותן בכבשן:

ויורות הערביין. כמין גומא העשויה בקרקע וטוחה בטיט ומסיקין אש בתוכה עד שתתלבן ואופים בה עיסה:

אם רצה יביא מעשה כופח. דכופח מין תנור הוא. ואין הלכה כר׳ יהודה:

מנחת מאפה. כתיבי בה חלות ורקיקים:

לא יביא מחצה חלות. דכל מנחות באות עשר עשר, וזה לא יביא חמש חלות וחמש רקיקין, אלא או הכל חלות או הכל רקיקין:

מפני שהוא קרבן אחד. ששניהם כתובים במנחה אחת, הלכך יכול להביא מחצה ממין זה ומחצה ממין זה. ואין הלכה כר״ש:

פרק ו

א **אלו מנחות נקמצות.** מנחת סולת נקמצת עיסה, ומנחת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקים דהיינו מאפה, פותתן לאחר אפייתן. ובמנחת סולת כתיבה קמיצה בהדיא, ובאינך כתיב אזכרה, ואזכרה היינו קומץ:

מנחת גוים או נשים. שהתנדבו אחת מאלו:

מנחת העומר. אזכרה כתיב בה:

מנחת חוטא וקנאות. כתיב בהו קמיצה:

מנחת חוטא של כהנים נקמצת. אע״ג דמנחת כהן נשרפת כולה כדכתיב (ויקרא ו׳) וכל מנחת כהן כליל תהיה, מכל מקום בעיא קמיצה:

והקומץ קרב לעצמו והשיריים קרבין לעצמן. אבל לתנא קמא אין מנחת כהן נקמצת אלא נקטרת כמות שהיא, דסבר כל מנחה ששייריה נאכלים נקמצת ושאין שייריה נאכלים אינה נקמצת. והלכה כתנא קמא:

ב **בזה יפה כח המזבח.** לא הוי צריך למיתני, דהא חזינן דבזה יפה כח המזבח ומלתא דפשיטא היא. אלא לאתויי המתנדב יין למזבח בלא קרבן, דלא תימא מזלפו על האישים על האש והוא נשרף וכלה ואין כח מזבח יפה בזה, קמ״ל דלא, אלא מנסכו כשאר נסכים ויורד לשיתין דהיינו כמין שני נקבים שהיו במזבח ויורדים למטה עד היסוד, כדי שיהיה כח המזבח יפה:

ובזה יפה כח הכהנים. לאתויי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמן בלא כבשים, דלא תימא לשריפה עומדות ולא לאכילה כיון שלא קרבו כבשים שמתירים אותם, קמשמע לן דבזה יפה כח כהנים לעולם דלאכילה עומדות ולא לשריפה:

ג **הנעשות בכלי.** כגון מנחת מרחשת ומחבת שהן נעשות בכלי:

טעונות שלש מתנות שמן. למעוטי מנחת מאפה תנור שאינה טעונה יציקה:

ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן. תחלה נותן שמן בכלי שרת ונותן סולת עליו, דכתיב במנחת מרחשת (ויקרא ב׳) סולת בשמן תעשה, כלומר תנתן, אלמא דטעונה מתן שמן קודם לעשייתה, ובמנחת מחבת כתיב בלילה ויציקה ולא כתיב בה מתן שמן בכלי תחלה, ובמרחשת כתיב מתן שמן ולא כתיב

בה יציקה ובלילה, וגמרינן הך מהך, נאמר קרבנך במרחשת ונאמר קרבנך במחבת, וכיצד הוא עושה נותן שמן תחלה בכלי שרת ונותן עליו את הסולת, [וחוזר] ונותן עליה שמן ובוללן, הרי מתן שמן בכלי ובלילה, ולשה במים ואופה בתנור ופותתה ויוצק עליה שמן אחר פתיתה, וזו היא יציקה, הרי שלשתן, וקומץ ומקטיר את הקומץ והשאר נאכל לכהנים:

והחלות בוללן דברי רבי. השתא מיירי במנחת מאפה תנור שהיא באה חלות או רקיקים, וכתיב בה (שם) סולת חלות מצות בלולות בשמן. רבי סבר חלות בלולות כתיב, שבוללן כשהן חלות. ורבנן סברי סולת בלולה כתיב מלמד שנבללת כשהיא סולת. והלכה כחכמים:

חלות טעונות בלילה והרקיקים משוחים. דכתיב חלות בלולות, ולא רקיקים בלולים. רקיקים משוחים, ולא חלות משוחות:

כיצד מושחן כמין כי. יונית, שהיא כמין ט׳ שלנו, כהפרשת גודל [של שמאל] מן האצבע [כזה C]:

ד **כל המנחות הנעשות בכלי.** הכא לאו למעוטי מנחת מאפה תנור אתא, דכתיב (ויקרא ב׳:ו׳) פתות אותה פתים וגו׳ מנחה, לרבות כל המנחות לפתיתה. אלא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין טעונים פתיתה:

כופל אחת לשתים. דכתיב פתות אותה פתים. פתות היינו שנים, דכיון דנשבר היינו שתי חתיכות, פתים מרבינן שתהא החתיכה לשתי חתיכות דהיינו ארבעה. יכול יעשנה פירורים, תלמוד לומר אותה פתים, ולא פתיתיה לפתיתים. וכולן פתיתין כזיתים, דסיפא דמתניתין לאו ר׳ שמעון קאמר ליה אלא דברי הכל היא, דלאחר שעשה פתיתין כזיתים כופל כל זית לשנים ושנים לארבעה:

מכפלה. לא היה מכפלה לארבעה, אלא לשנים. דלא כתיב בה אלא מנחת פתים ולא פתות:

רבי שמעון אומר כו׳ ואין הלכה כר׳ שמעון:

ה **שיפה.** שמשפשף החטה בין ידו לכלי כדי שתהא נוחה להשיר קליפתה:

בעיטה. שבועט בעובי אגרופו או בעובי פס ידו. והיה שף אחת ובועט שתים, שף שתים ובועט שלש, וחוזר ועושה כסדר הזה עד שגומר חמש מאות בעיטות לשלש מאות שיפות:

ה״ג ר׳ יוסי אומר בבצק. כלומר, שיפה ובעיטה בבצק ולא בחטין. ואין הלכה כר׳ יוסי:

עשר עשר חלות. ומנחת סולת נמי אע״ג דקודם אפייה נקמצת, אפילו הכי עשר חלות היא באה:

לחם הפנים. בהדיא כתיב ביה י״ב חלות:

וחביתי כהן גדול. נאמר בלחם הפנים חק עולם ונאמר בחביתי כהן גדול חק עולם, מה להלן י״ב חלות, אף כאן י״ב חלות, ומקריבין מהן שש חלות בבוקר ושש חלות בערב:

חוץ מחלות תודה שהן באות עשר. כדבעינן למימר טעמא לקמן באידך פרקין. ואין הלכה כר׳ מאיר:

ו **העומר היה בא עשרון משלש סאין.** מנחת העומר שמביאין ממחרת הפסח היו קוצרין שלש סאין דהיינו איפה שעורים, וטוחנין אותו, ומניפין אותו בנפה י״ג פעמים עד שמעמידים סלתו על עשרון שהיא עשירית האיפה. וטעמא דבעי עשרון של עומר שלש סאים של שעורים, כיון דמתבואה חדשה הוא ושל שעורים יש בהן סובין הרבה וסולת מועט ולא אתי עשרונו מובחר אלא משלש סאין:

שתי הלחם שני עשרונים משלש סאין. כיון דמחטים קאתו. אף על גב דמתבואה חדשה אתיין, דבעצרת תבואה של חטין חדשה היא. אפ״ה שתי עשרונים מובחרים אתו משלש סאין:

לחם הפנים עשרים וארבעה עשרונים. דהכי כתיב (ויקרא כ״ד:ה׳) שתים עשרה חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת:

מעשרים וארבע סאים. כיון דמחטין אתו ומתבואה ישנה, נפיק עשרון מובחר מסאה:

ז **היה מנופה בשלש עשרה נפה.** זו למעלה מזו. וכל זה למצוה אבל לא לעכב, שאם הביא עומר עשרון מארבע סאין או שהביאו משני סאין, לא פסל:

רבי שמעון אומר לא היה לה קצבה. דאפילו לכתחלה לא נתנו חכמים קצבה מכמה סאין חטין או שעורין מביאין עומר ושתי הלחם ולחם הפנים, אלא רואין בסולת שתהא מנופה כל צרכה ודיו. ואין הלכה כר׳ שמעון:

פרק ז

א **התודה.** חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות. חמש סאין של ירושלים הן שש מאותן שהיו במדבר בימי משה. שהוסיפו על המדה שהיתה בימי משה שתות. דקיימא לן מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות. ואותו שתות הוא שתות מלבר:

שתי איפות. כלומר, הנך שש סאין הם שתי איפות, שהם עשרים עשרון, שהרי בכל איפה עשרה עשרונות:

עשרה, לחמץ. עשרה עשרונים לעשר חלות חמץ שבתודה:

רבוכה. חלוטה במים רותחין קרויה רבוכה. ורמב״ם פירש, רבוכה מרובה בשמן וקלויה בו, לפי שהיה בה שמן כנגד החלות והרקיקין:

נמצאו. שלשה עשרונות ושליש לכל מין ומין. שבמצה:

שלש חלות לעשרון. דהוה להו עשר חלות לשלשה עשרונות ושליש:

במדה ירושלמית. שלא היו בה עשרונות אלא קבים, הוי הנך חמש סאין שלשים קבין. שהסאה ששה קבים. ובגמרא בברייתא מייתי מגזרה שוה שכל מין ומין מארבעה מינים שבתודה היו באים עשר חלות, ואמרו, נאמר כאן והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה׳, ונאמר בתרומת מעשר [ממנו] תרומה לה׳, מה להלן אחד מעשר אך כאן אחד מעשר. ולמדנו שמין אחד של חמץ היה עשרה עשרונים כנגד שלש מינים של מצה, מדכתיב (ויקרא ז׳:י״ג) על חלות לחם חמץ, אמרה תורה כנגד חמץ הבא מצה:

ב **המלואים.** שהיו בימי משה. כשנתחנך אהרן ובניו לכהונה:

היו באים כמצה שבתודה חלות ורקיקים ורבוכה. דכתיב במלואים (שם ח׳) ומסל המצות אשר לפני ה׳ לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד, חלת מצה אלו חלות, וחלת לחם שמן זו רבוכה דמוסיף בה שמן כנגד חלות ורקיקים, ורקיק זה רקיק:

נזירות. לחמי נזיר, שנאמר (במדבר ו׳:ט״ו) וסל מצות סולת חלות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן. ורבוכה לא הוזכר שם:

שני ידות. שני חלקים של מיני מצה שבתודה היו בנזירות, וכדמפרש ואזיל:

נמצאו. לנזירות:

עשר קבין. שהרי בשלשה מיני מצה שבתודה היו חמשה עשר קבין, והוי להו עשרה שני ידות של חמשה עשר:

שהן שש עשרונות ועדוין. כלומר, עוד שנוסף עליהן. שהרי היו שלשה עשרונים ושליש לכל מין כדאמרן לעיל גבי מצה שבתודה, נמצא לשני מינים שש עשרונות ושני שלישי עשרון, והיינו דקאמר שש עשרונות ועדוין:

ומכולן. מכל ארבעה מינים שבתודה היו הכהנים נוטלים אחד מעשרה תרומה:

שלא יטול פרוס. שבור וחתוך:

שיהיו כל הקרבנות שוין. המינים יהו שוין, עשרה חלות לכל מין:

שלא יטול תרומה מקרבן על חבירו. שאם היה ממין זה חמשה וממין זה חמשה עשר, נמצא מפריש מזה על זה:

ג **השוחט את התודה בפנים.** לפנים מן העזרה:

ולחמה חוץ לחומה. בגמרא מוקמינן לה חוץ לחומת בית פאגי. רבותי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלים. [אבל חוץ לעזרה קדוש]. ואע״ג דכתיב (ויקרא ז׳:י״ב) והקריב על זבח התודה חלות, דמשמע לכאורה שיהא הלחם אצלה בשעת זביחה, לא דרשינן על בסמוך. ורמב״ם גורס בית בגי. ומפרש שהוא מקום קרוב להר הבית אלא שהוא חוץ לחומת הר הבית ושם אופים המנחות. ועל שם כך היו קורים לו בית בגי. לשון פת בג המלך:

עד שלא קרמו בתנור. לאו לחם נינהו. אלא עיסה בעלמא:

שחטה. על מנת לאכלה חוץ לזמנה, קדש הלחם ונפגל. על מנת לאכלה חוץ למקומה, קדש הלחם ונפסל. וטעמא דקדש הלחם, משום דפסולו בקודש, וקיי״ל כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו:

שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם. דפסולו קודם שחיטה הוא:

שחטה ונמצאת בעלת מום רבי אליעזר אומר קדש. בגמרא מוקי לה בדוקין שבעין, דבכי האי מומא סבר ר׳ אליעזר דאם עלו לא ירדו הואיל ואין מומן ניכר, הלכך קדש הלחם. ואין הלכה כר׳ אליעזר:

שלא לשמה. לא קדש הלחם, דכתיב (ויקרא ז׳:י״ג) על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו, על זבח שנזבח לשם תודת שלמיו:

וכן איל המלואים. לפי שהן היו תחלה לכל הקרבנות נקט איל המלואים. והוא הדין לאיל נזיר, דמלואים כקרבן יחיד הן חשובים:

ד **נסכים שקדשו בכלי.** לאו דוקא בכלי. שאין נסכים מתקדשים ליפסל ביוצא ובלינה ואע״פ שקדשו בכלי, אלא בשחיטת הזבח, דכתיב זבח ונסכים, הנסכים תלויים בזבח:

ונמצא הזבח פסול. שנפסל בזריקה. דאילו בשחיטה נפסל, לא קדשו נסכים:

אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו. בנסכים של צבור מוקמינן לה למתניתין, משום דלב ב״ד מתנה עליהם, אם הוצרכו לזבח זה הוצרכו ואם לאו יהיו

לזבח אחר. אבל בנסכים של יחיד אין כשרים לזבח אחר. ואפילו נסכים של צבור אין קרבים עם זבח אחר אא״כ היה אותו זבח זבוח כשנפסל הזבח הראשון, אבל אם לא היה זבוח בשעה שנפסל הזבח הראשון, אין קריבים עם הזבח האחר. ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, יקרבו עמו. במה דברים אמורים שהיה זבח זבוח באותה שעה, אבל אם לא היה זבח זבוח באותה שעה נעשה כמו שנפסלו בלינה ופסולים. והכי מפרשא מתניתין בגמרא. וכל זמן שלא נתקדשו נסכים בכלי אע״פ שנשחט הזבח יכולים להקריב נסכים אפילו אחר כמה ימים, דקיי״ל מביא אדם קרבנו היום ונסכו אפילו אחר כמה ימים, בין נסכים של יחיד בין נסכים של צבור. וכן מצורע מביא אשמו היום ולוג שמן שלו לאחר כמה ימים:

ולד תודה. שהפריש תודה מעוברת וילדה:

וכן המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה אינה טעונה לחם. הראשונה, אם נמצאת לאחר הקרבת שניה. וכן שניה אם נמצאת הראשונה קודם הקרבתה והקריב ראשונה, שוב אין השניה טעונה לחם:

חליפתה. היינו המפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה:

תמורתה. כגון שעומדת בעין ואומר זו תמורת זו, וכתיב (ויקרא כ״ז:י׳) והיה הוא ותמורתו יהיה קודש:

ה **יביא היא ולחמה מן החולין.** ולא מן המעשר. דכיון דאמר הרי עלי הוי ליה דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין:

ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין. דלחם נגרר אחר תודה, וכיון דאמר הרי עלי תודה מן החולין בעל כרחיה איחייב ליה בלחם, הלכך האי דמהדר ואמר לחמה מן המעשר לאו כלום הוא:

תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא. כלומר יביא כמו שנדר. ולאו חובה, דכל שכן אם יביא שניהם מן החולין דשפיר עבד. אלא אם רצה להביא כמו שנדר יביא:

ולא יביא הלחם מחטי מעשר שני עצמו. דלחם דומיא דשלמים בעינן, מה שלמים ממעות מעשר שני ולא ממעשר שני עצמו, אף לחם כן:

ו **מה פסח שהוא בא בחובה אינו בא אלא מן החולין.** דפסח מצרים לא בא אלא מן החולין, שעדיין לא היתה להם שום תבואת מעשר שני שאין מעשר אלא משנכנסו לארץ, ומה פסח מצרים לא בא אלא מן החולין אף פסח דורות אינו בא אלא מן החולין, שהרי הוא אומר (שמות י״ג:ה׳) ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה, שיהו כל עבודת החדש הזה כזה של מצרים:

אף כל דבר שבחובה נמי כו׳ לפיכך, האומר הרי עלי תודה או שלמים הואיל והן באים חובה דקאמר הרי עלי, לא יביא אלא מן החולין:

והנסכים. אפילו אמר הרי עלי להביא ממעשר, לא יביא אלא מן החולין. דכי שרא רחמנא לאתויי שלמים ממעשר הני מילי שלמים גופייהו דבני אכילה נינהו, אבל נסכים דכליל הם לא יביאו מן המעשר:

פרק ח

א **כל קרבנות.** מן החדש ומן הישן. במנחות קאמר:

שאינן באים אלא מן החדש. בעומר כתיב (ויקרא כ״ג:ט״ז) מנחה חדשה, ובשתי הלחם כתיב (שמות ל״ד:כ״ב) בכורי קציר חטים:

ומן הארץ. בעומר כתיב (ויקרא כ״ג:י׳) כי תבואו אל הארץ וגו׳ וקצרתם את קצירה, ובשתי הלחם כתיב (שם) ממושבותיכם תביאו לחם:

מכמס וזוניחה. שמות של מקומות הן:

אלפא לסלת. סולת שלהן ראשון ומובחר לכל הסלתות. כאל״ף זו שהיא ראשונה לכל האותיות:

אלפא. זו אל״ף בלשון יוני:

שנייה להן. קרובה סלתה להיות משובחת כסולת מכמס וזוניחה:

חפריים בבקעה. שתי חפרים הן, אחת בהר ואחת בבקעה, ואותה שבבקעה היא שסולת שלה משובחת:

כל הארצות. של ארץ ישראל היו כשרות, אלא שמכאן היו מביאים:

ב **אין מביאין.** עומר ושתי הלחם:

לא מבית הזבלים. משדה שצריכה לזבל, דשמא לא נזדבלה כל צרכה ונמצאו פירותיה כחושים. אי נמי, לפי שהזבל מבאיש ומפסיד טעם הפרי:

ולא מבית השלחים. ארץ צמאה למים שפירותיה כחושין:

לא מבית האילן. מתבואה שבין האילנות. שהאילנות הגדלים שם יונקים הקרקע ומכחישים הזרעים:

נרה. חורש. לשון נירו לכם ניר (ירמיהו ד׳:ג׳):

ובשניה זורעה. בגמרא מסיק, דשנה ראשונה הוא נר כולה וזורע חציה ומניח חציה ניר. וכן בשניה חורשה כולה וזורע החצי שלא זרע אשתקד, והחצי שזרע אשתקד מניחו ניר. וכן בכל שנה זורע ניר של אשתקד:

כיצד בודק. הסולת אם מנופה כל צרכו אם לאו:

עלה בידו אבק. קמח דק, וגרוע הוא:

עד שיניפנה. בנפה לעבור האבק דק שנשאר בה:

ואם התליעה. הסולת או החטה:

פסולה. והוא שהתליעה ברובה. וילפינן לה לקמן סוף פרקין מדכתיב (במדבר כ״ח:י״ט-כ׳) תמימים יהיו לכם ומנחתם. תמימים יהיו לכם ונסכיהם. שיהיו גם כן המנחות והנסכים תמימים:

ג **תקועה.** עיר ששמה תקועה כדכתיב (שמואל ב י״ד:ב׳) וישלח יואב תקועה:

אלפא לשמן. השמן שלה ראשון ומובחר לשמנים. כאל״ף זו שהיא ראשונה לאותיות:

אנפיקנון. שמן העשוי מזיתים שלא הביאו שליש בשולן, והוא מר מאד:

שנשרו במים. שהמים מקלקלים את השמן:

ד **שלשה זיתים.** שלש פעמים בשנה מלקטים את הזיתים. ובהן שלש שמנים, בכל פעם יש שלשה מינים שמן:

הזית הראשון. פעם ראשונה שמלקט:

מגרגרו בראש הזית. מלקט גרגרים שהן בראש הזית, שהן מתבשלים תחלה לפי שהחמה זורחת עליהן ומבשלתן:

לתוך הסל. ומסתנן ויוצא והכלי תחת הסל לקבל השמן:

רבי יהודה אומר סביבות דופני הסל. נותן את הזיתים והשמן זב דרך הדפנות ונופל לשולי הסל ומשם מסתנן ויוצא ונמצא מזוקק. שהפסולת נשאר מדובק בדופני הסל. אבל לא יתנם בשולי הסל, מפני שמתערב בו שמן ושמרים ויוצאים ונמצא שמן עכור. והשמן הזב מאליו בלא שום טעינה נקרא שמן ראשון של הזית הראשון:

טען בקורה. זיתים שבסל:

רבי יהודה אומר באבנים. ולא בקורה. שהקורה כבדה ומוציאה את השמרים:

חזר וטחן. ברחים, את הזיתים שתחת הקורה, וטוען אח״כ הקורה:

הראשון למנורה. דבעינן שמן זית זך:

והשאר כשר למנחות. דלא כתיב בהו זך:

הזית השני. פעם שניה כשמלקט את שנמצאים מבושלים עתה:

מגרגרו בראש הגג. מלקט הגרגרין הסמוכים לגג. שזיתיהן היו סמוכים לגגותיהן, ואותן מתבשלים בשניה:

הראשון. שיצא קודם טעינה, כשר למנורה:

הזית השלישי. שמתלקט פעם שלישית, אין מתבשלים לעולם כל צרכן, שהן ענפים שתחת הגג שאין חמה מגעת בהם:

עוטנו. לשון מעטן של זיתים, שהיא הגומא שמניחים בה הזיתים כדי שיתעפשו שם. ולשון מקרא הוא, עטיניו מלאו חלב (איוב כ״א:כ״ד):

שילקה. שיתעפש:

ומנגבו בראש הגג. דמתוך שהוא צבור ומכונס במקום אחד ארבעה וחמשה ימים זב מאליו מוהל שאינו יפה, לפיכך צריך לנגבו:

ה **שוין.** לאו לכל מילי שוין, דהא בכולהו תנן הראשון למנורה והשאר למנחות, אלא שוין למנחות קאמר. ומשום דקיי״ל בכל מקום מבחר נדריך, שיביא מן המובחר, קא משמע לן השתא שהראשון שבשני והשני שבראשון שוין. שאם יש לו מנחה להביא ויש לו משניהם, מאיזה שירצה יביא. אבל אם יש לו משלישי שבראשון ומראשון שבשני, יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר:

ו **קרותים והטולים.** שם מקומות הם:

אליוסטן. יין מתוק מחמת השמש, שתלו הענבים בשמש למתקן. שמש בלשון יון יוסטן:

יין ישן. שעברו עליו שנים עשר חודש, עובר אדמימותו, והכתוב אומר (משלי כ״ג:ל״א) אל תרא יין כי יתאדם, אלמא בשעת אדמימותו מובחר הוא:

לא מתוק. כשהוא מתוק מחמת עצמו. דאילו מחמת שמש, הא תנא רישא אליוסטן אם הביא כשר. פירוש אחר, תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום. וראשון עיקר:

מן הדליות. מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות וקנים גבוהים מן הארץ:

אלא מן הרגליות. מגפנים ששוכבות על גבי קרקע בין רגלי בני האדם שאינן מודלות:

העבודים. שנעבדו שתי פעמים בשנה. שחופרים סביבות הגפנים להפך בקרקע שבשרשיהן ועושין בהן גומות להשקותן, וזו היא עבודתן:

ז **בחצבים גדולים.** שהכלים הגדולים פוגמים טעם היין:

כדי שיהא ריחו נודף. כשהחבית מלאה, יוצא הריח לחוץ ואינו נודף:

קמחין. כמין גרגרים דקים לבנים שעולים על פני היין דומין לקמח:

ומאמצעה. משים ברזא באמצע החבית:

קנה. אמת המדה שהיתה רגילה להיות ביד הגזבר:

זרק את הגיד והקיש בקנה. כלומר כשזרק היין הגיד של שמרים שמתחילים השמרים לצאת, הקיש הגזבר בקנה שבידו ודחהו שלא יכנס בכלי שיש בו היין. ורבותי פירשו הקיש בקנה שבידו לרמוז אל מושך היין מן החבית שיסתום החבית בברזא, ולא היה אומר לו סתום לפי שהדבור קשה ליין. והכי מפרש ליה בגמרא:

רבי יוסי בר׳ יהודה אומר יין שעלו בו קמחין פסול. ואין הלכה כרבי יוסי בר׳ יהודה. וכל הני דאמרינן במתניתין שהם פסולים, בין בסולת בין בשמן בין ביין, אם עבר והקדישן מכין אותו מכות מרדות מדבריהם, כדין המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקה מן התורה, מדכתיב בבעל מום לא תקריבו, ואמרו בסיפרא, אין לא תקריבו אלא לא תקדישו. וכשם שהיו מביאים הסולת והיין והשמן ממקומות מובחרים ידועים כדתנן במתניתין, כך היו מביאים הקרבנות ממקומות ידועים, אילים ממואב, כבשים מחברון, עגלים משרון, גוזלות דהיינו תורים ובני יונה מהר המלך:

פרק ט

א **שתי מדות.** עשרון עשרון וחצי עשרון. שתי מדות של עשרון היו, אחת מודדים אותה גדושה, שהיתה קטנה ולא היתה מחזקת כשהיא גדושה אלא עשרון, כשעור חברתה כשהיא מחוקה. דר׳ מאיר גמר מקרא דכתיב (במדבר כ״ח:כ״ט) עשרון עשרון לכבש האחד, דשתי עשרונות היו שם ואי שתיהן שוות הויא להו מדה אחת. אלא אחת מחוקה ואחת גדושה. גדושה שבה היה מודד לכל המנחות, מחוקה שבה היה מודד לחביתי כהן גדול, וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד דכתיב (שם כ״ט) ועשרון אחד לכבש האחד, ואותו עשרון מחוק היה, ובו היו מודדים לכל המנחות. והלכה כחכמים:

לא בשל שלשה לפר. למנחת נסכים של פר דכתיב ביה (שם כ״ח) ושלשה עשרונים לפר האחד, לא היו מודדן במדה אחת שתהא מחזקת שלשה עשרונים, שלא היתה שם מדה גדולה מעשרון:

אלא מודדן עשרונות. כל עשרון עשרון בפני עצמו:

הכי גרסינן, חצי עשרון מה היה משמש, שבו היה מודד לחביתי כהן גדול. והכי פירושא לחביתי כהן גדול, מביא מביתו עשרון שלם, וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש, ולש כל חצי עשרון בפני עצמו, ועושה מכל חצי עשרון שש חלות, שהן לשני חצאי עשרון שתים עשרה חלות, ואופה כולן ביחד, ואח״כ מחלק כל חלה לשנים ומקריב שנים עשר חצאין בבוקר, ושנים עשר חצאין בערב, וקודם שיקריב פותת אותן לפתין כזית, וכופל כל פתיתה לשנים, ואינו מבדיל. אבל פתיתת כל שאר מנחות אע״פ שפתין שלהן כזית, כופל אותן לשנים ישנים לארבעה ומבדיל, כדתנן לעיל בפרק ו׳:

ב **שנתות היו בהין.** לא היה שם אלא הין, ובו היו סימנים מסמרות או פגימות:

עד כאן לפר. חצי ההין:

עד כאן לאיל. שלישית ההין:

ועד כאן לכבש. רביעית ההין. ואין הלכה כר׳ אליעזר:

וכי מה היה ההין משמש. שלא היה במקדש דבר שיהיה צריך להין שלם, שלעולם לא נצטרכו להין אלא בשמן המשחה בימי משה ואותו שמן עדיין הוא קיים ועומד, וא״כ לא היו צריכים להין:

אלא מדה יתירה. היתה שם להשלים השבע מדות:

למנחת כהן גדול. היו לה שלשה לוגין שמן, לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערביים:

ג **רביעית מים למצורע.** דכתיב (ויקרא י״ד:ה׳) ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים, למים שדם הצפור נראה בהם, ושיערו חכמים רביעית הלוג:

רביעית שמן לנזיר. ללחם נזירות. ורביעית לא קדיש להיות כלי שרת משום רביעית מים של מצורע, דהא חוץ הוא. ולא משום לחם של נזיר, דאין לחם של נזיר קדוש אלא בשחיטת הזבח. אלא מפני שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה, שהן שתים עשרה חלות ונסכיהן שלשה לוגין שמן:

חצי לוג מים לסוטה. דכתיב (במדבר ה׳:י״ז) ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש, חצי לוג מים היה ממלא מן הכיור:

חצי לוג שמן לתודה. הלכה למשה מסיני, וכן רביעית של נזיר. וחצי לוג נמי לא משום חצי לוג מים של סוטה וחצי לוג שמן של תודה הוא דקדוש להיות כלי שרת. אלא מפני שבו מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר של מנורה:

אין לה אלא לוגה. לוג אחד לכל ששים עשרון. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב:

ששה לוגים לפר. דהיינו חצי ההין, כדכתיב (שם ט״ו) בלול בשמן חצי ההין. וארבעה לאיל, דהיינו שלישית ההין. ושלשה לכבש, דהיינו רביעית ההין, שההין שנים עשר לוגין:

מחצי לוג לכל נר. שצריך שיתן בה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר ושיערו חכמים חצי לוג שמן ללילי תקופת טבת הארוכים. וכן היה נותן בכל נר בכל לילה. ואם כבתה נפסלה אותה פתילה והשמן מלהדליק בהן עוד, אלא מסירן ונותן חצי לוג שמן אחר ופתילה חדשה ומדליק:

ד **מערבין נסכי פרים.** מנחת נסכי פר במנחת נסכי איל. לפי שבלילת שתיהן שוה, שני לוגים לעשרון. דהא תנן לעיל ששה לוגים לפר, וסולת הוי להו שלשה עשרונים כדכתיב (שם) והקריב על בן הבקר מנחה סולת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין, דהיינו ששה לוגין. ולאיל ארבע לוגין, וסולת שני עשרונים לאיל:

נסכי כבשים. שלשה לוגין לעשרון. דכתיב עשרון אחד לכבש האחד וכתיב בלול בשמן כתית רביעית ההין, דהיינו שלשה לוגין:

ושל היום בשל אמש. אם הביא אמש זבחי בלא נסכים. דקיימא לן אדם מביא, ובחי הייס ונסכיו מכאן ועד ועד עשרה ימים. ואם היום הביא קרבן אחד ושני נסכים עמו אחד בשבילו ואחד בשביל של אמש, מערבין יחד אם הקרבנות שוין, שהיו שניהם כבשים או אילים [או פרים] או פר ואיל:

אבל אין מערבים נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. לפי שמנחת פר ואיל חריבה היא לגבי כבשים, ובולעת הימנה, ונמצאת של כבש חסרה וזו יתירה:

ואם בללן. שכבר הלכה מצות שמנן:

כשרות. כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה בהקומץ רבה ואמרי חרב שנתערב בבלול יקרב:

ואם עד שלא בללן. נתערבו:

פסולות. דבעינן ראוי לבילה, וליכא, דחסרא לה של כבש ושל איל יתירה:

אע״פ שמנחתו כפולה. כדכתיב באמור אל הכהנים ומנחתו שני עשרונים:

ה **שהיה גודשה בתוכה.** כשהיה מחוק היה מחזיק כשאר עשרון גדוש. ומתניתין ר׳ מאיר היא דאמר בריש פרקין עשרון עשרון היה במקדש אחד מחוק ואחד גדוש. ולית הלכתא כותיה:

בירוציהן. גודשן. דלח נמי איכא גודש פורתא:

מדות הלח בירוציהן קודש ומדות היבש בירוציהן חול. בגמרא מפרש דהאי תנא סבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ, הלכך שפת הכלי מקדשן לבירוצין. מדות היבש נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ, הלכך בירוצין שאינן נוגעים מבפנים במקום משיחתן לא קדשי:

ר״ע אומר מדת הלח קודש. דסבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ:

מדות היבש חול. דלא נמשחו כל עיקר. ומיהו מה שמודדים בהן קדוש קדושת הפה, וגברא למאי דצריך מקדש בפה. בירוצין לא מקדש להו דלא צריכי ליה:

רבי יוסי אומר לא משום זה. רבי יוסי סבר אידי ואידי נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ. והכא היינו טעמא משום דלח נעכר, מה שבשולי הכלי כשמוסיפין עליו נעכר ומתערב ונבלל ועולה מלמעלה, ונמצא שכבר קדשו הבירוצין בתוך הכלי:

והיבש אינו נעכר. אלא במקומו עומד הלכך מה שבפנים קדוש ומה שבחוץ אינו קדוש:

ו **חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם.** משום דכתיב בפרשת נסכים (במדבר ט״ו) לפלא נדר או בנדבה. בא בנדר ובנדבה טעון נסכים, יצאו בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם שהן באים חובה לא לנדבה שאין טעונים נסכים. יכול אף חובות הבאות מחמת הרגל ברגל כגון עולות ראיה ושלמי חגיגה לא יהיו טעונות נסכים, ת״ל או במועדיכם, כל הבא במועדיכם טעון נסכים. ושעירי חטאת שבאים חובה לרגל אין טעונים נסכים, דכתיב בפרשת נסכים וכי תעשה בן בקר, בן בקר בכלל היה, בכלל ועשיתם אשה, דמשמע כל אשה טעון נסכים חוץ (מאשה] שמיעט, ולמה יצא, להקיש אליו, מה בן בקר מיוחד שבא בנדר ונדבה. אף כל בא בנדר ונדבה, יצאו שעירי הרגלים שהן באות חטאות, שאין חטאת בא בנדר ונדבה, שאין טעונות נסכים:

חטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים. לפי שאינן באים על חטא כשאר חטאות ואשמות. וחטאת נזיר אינה טעונה נסכים משום דנזיר חוטא הוא כדכתיב (במדבר ו׳) מאשר חטא על הנפש, שציער עצמו מן היין:

ז **פר הבא על כל המצות.** על אחת מכל המצות. כגון הורו ב״ד שחלב מותר. וזהו פר העלם דבר של צבור שבמקרא, וסמיכה כתיבא ביה (ויקרא ד׳:ט״ו) וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר, ושלשה מזקני ב״ד היו סומכין עליו:

ושעיר המשתלח. לעזאזל, כתיב ביה (שם ט״ז) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי:

שעירי עבודה זרה. דכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו כו׳. ואין הלכה כר׳ שמעון:

כל קרבנות היחיד טעונים סמיכה. דעיקר סמיכה בקרבן יחיד הוא דכתיבא (שם ג׳) וסמך ידו על ראש קרבנו:

היורש סומך. אם התנדב אביו בקרבן עולה ושלמים ומת, בנו סומך עליו:

ומביא נסכים. של קרבן:

וממיר. אם המירה בבהמה אחרת, תמורתו חלה עליה ושתיהן קדושות כאילו המירה אביו:

ח **חוץ מחרש שוטה וקטן.** לפי שאין להם דעת:

סומא. דכתיב בפר העלם דבר של צבור וסמכו זקני העדה, והם סנהדרי גדולה, ובסנהדרין לא היה בהן סומא, כדמוכח במסכת סנהדרין, והוא הדין לכל שאר סמיכות שאין סומא יכול לסמוך:

ונכרי. דכתיב דבר אל בני ישראל וגו׳, בני ישראל סומכין ואין הנכרים סומכין:

והעבד והשליח. דכתיב (ויקרא א׳:ד׳) וסמך ידו, ולא יד עבדו ולא יד שלוחו:

והאשה. בני ישראל סומכין ; ולא בנות ישראל סומכות:

וסמיכה שיירי מצוה. דאינה מעכבת כפרה. ומיהו מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר:

בשתי ידים. דכתיב בשעיר המשתלח (שם ט״ז) וסמך אהרן את שתי ידיו, זה בנה אב לכל הסמיכות שיהיו בשתי ידים:

ובמקום שסומכים שוחטים. שאם סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך בעזרה במקום שחיטה:

ותיכף לסמיכה שחיטה. דכתיב וסמך ושחט:

ט **שאחד מניף לכל החברים.** שנתחברו להתנדב קרבן אחד. שכל קרבנות נדבה יכולים להביא בשותפות, ואחד מניף ע״י כולן, אבל כולן יחד אין יכולין להניף דהויא חציצה בין ידו של זה ולקרבן. וכהן שמניח ידו תחת יד הבעלים ומניף והויא יד בעלים חציצה, לא איכפת לן, דהא עיקר תנופה בבעלים:

בקרבנות היחיד. כגון חזה ושוק של שלמים:

ובקרבנות צבור. כבשי עצרת שטעונים תנופה חיים ושחוטים:

בדבר שיש בו רוח חיים. קרבן בהמה:

ובדבר שאין בו רוח חיים. כגון לחמי תודה ונזיר:

פרק י

א **רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת.** כשחל ששה עשר בניסן להיות בשבת, העומר דוחה את השבת, שכל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה והיה העומר בא משלש סאין, שהיו קוצרין שלש סאין שעורין ומניפין אותן בנפה עד שמעמידין אותן על עשרון אחד מובחר:

ובחול. אם חל ט״ז בניסן להיות בחול, היו קוצרין אותו חמש סאין, דסבר רבי ישמעאל עשרון מובחר בלא טרחא שאינו מנפה אותו כל כך אתי מחמש, בטרחא כשמנפה אותו הרבה אתי משלש. בחול מייתינן מחמש, שכך משובח הדבר יותר שמניפין מכל סאה מעט אותו סולת דק היוצא ראשון שהוא

מובחר, ומוציאין מחמש סאין עשרון. בשבת מביא שלש, מוטב שירבה במלאכה אחת שרוקד שלש סאים פעמים הרבה, ואל ירבה במלאכות הרבה שיקצור ויברור ויטחון וירקד שני סאין יותר ואין הלכה כרבי ישמעאל:

בשלשה בני אדם ובשלש קופות ובשלש מגלות. לפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי חמשה עשר בניסן. מפני הצדוקים שהיו אומרים שאין העומר בא אלא באחד בשבת:

ב **מצות העומר לבוא מן הקרוב.** ממקום שקרוב לירושלים. לפי שאין מעבירין על המצות, הלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר, אותה תבואה שמוצא ראשונה נוטלה:

לא ביכר. לא בשל כל צרכו:

מעשה שבא מגגות צריפין ועין סוכר. רחוקים מירושלים הרבה. מפני שהחריבו הגייסות כל תבואות שסביבות ירושלים:

ג **כריכות.** כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף:

מתכנסות לשם. למוצאי יום טוב כשקוצרים אותו:

כדי שיהא נקצר בעסק גדול. בקול המולה גדולה. שיכירו הצדוקים שבמוצאי יום טוב קוצרים אותו משום דאינהו לא מודו בהאי, כדלקמן:

אמר להן. הקוצר, לבני העיירות העומדים עליו, בא השמש, ואמרו לו הין:

מגל זה. כלומר, אקצור התבואה במגל זה:

קופה זו. אכניס התבואה לתוך קופה זו:

שבת זו. אקצור בשבת זו, ואמרו לו הין:

שלש פעמים. שואל להן כל דבר ודבר:

וכל כך. שהיה שואל, למה:

מפני הצדוקים וביתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. אלא במוצאי שבת, דכתיב (ויקרא כ״ג:ט״ו) וספרתם לכם ממחרת השבת, ממחרת שבת בראשית משמע, ומסורת בידינו מאבותינו דהאי ממחרת השבת, היינו ממחרת יום טוב ראשון של פסח בין שחל בחול בין בשבת. וכן מצינו בספר יהושע (ה׳ י״א) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלי, והרי נאמר בתורה (שם) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, ומאחר שתלה היתר החדש במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח הוא המתיר את החדש ובו קוצרים העומר בין שחל יום טוב ראשון של פסח בחול בין שחל להיות בשבת. ולפיכך הקוצרים מגביהין קולם כדי שישמעו הבייתוסים ולהוציא מלבן. וקוצרים העומר בלילה ולא ביום, דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם וגו׳ שבע שבתות תמימות תהיינה, וא״א להיות תמימות אלא אם כן מתחיל למנות מתחלת הלילה, שהרי הלילה תחלת היום הוא, והרי הוא אומר (דברים ט״ז:ט׳) מהחל חרמש בקמה תחל לספור, אלמא הקצירה בלילה הוא בשעה שמתחיל למנות:

ד **מהבהבין אותו באור.** בעודו בשיבלין, כדי לקיים בו מצות קלי, כדכתיב (ויקרא ב׳:י״ד) אביב קלוי באש, ובמנחת העומר מיירי קרא:

וחכמים אומרים. תחלה חובטים. ולא כדרך תבואה יבשה שחובטים אותו במקל, אלא בקנים לחים:

ובקליחות. בקלח של כרוב, כדי שלא יתמעך. ואח״כ מקיימין בו מצות קלי:

נתנוהו לאבוב. דסבירא להו לרבנן שאם מהבהבים אותו באור ממש אין נקרא קלי, שאין נקרא קלי אלא ע״י דבר אחר דהיינו ע״י כלי, שנותנים אותו באבוב, והוא כלי של נחושת מנוקב שמוכרי קליות קולין בו. והלכה כחכמים:

ברחיים של גרוסות. שאין טוחנות דק אלא עבה. שאם יטחנו יפה יעברו הסובין של קליפה בנפה עם הסולת. וגרוסות לשון גריסין של פול, ועל שם כן נקראת גרש כרמל:

וחייב בחלה. דחיוב חלה היינו גלגול העיסה, וגלגול עיסה זו ביד הדיוט היא לאחר שנפדה:

ופטור מן המעשרות. דמירוחו ביד הקדש הוא ומירוח הקדש פוטר מן המעשרות:

ר״ע מחייב. האי קמח הנותר מעשרון של עומר

בחלה ובמעשרות. לפי שלא נתנו מעות הקדש אלא בצריך להם לעשרון לבד, אבל האחר לא קדש, הילכך לאו מירוח הקדש הוא, דהא לא קדוש. ואין הלכה כרבי עקיבא:

בא לו לעשרון. נותן תחלה שמנו ולבונתו קודם נתינת הסולת:

יצק ובלל. לאחר נתינת הסולת, כדרך כל המנחות שנותן שמן בכלי תחלה ואח״כ נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל:

הניף והגיש. דמנחת העומר טעונה הנפה והגשה, כדאמרינן בפרק כל המנחות:

ה **שלא ברצון חכמים.** דגזרי שמא יאכל מן החדש כשקוצר קודם שיקריבו העומר, וזה שכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר:

ר׳ יהודה אומר ברצון חכמים. דלא גזרו שמא יאכל כשקוצר. והלכה כר׳ יהודה:

והרחוקים. שאינן יודעים אם עדיין קרב העומר:

מותרים מחצות היום ולהלן. כדקתני טעמא לקמן:

שיהא יום הנף. יום ששה עשר בניסן שבו מניפין את העומר:

כולו אסור. לאכול בו חדש:

אמר רבי יהודה. לתנא דמתניתין, וכי רבן יוחנן התקין:

והלא מן התורה אסור. בזמן שאין בית המקדש קיים. דתרי קראי כתיבי, כתוב אחד אומר עד עצם היום הזה, דמשמע דעצמו של יום כולו אסור דעד ועד בכלל, וכתוב אחד אומר (ויקרא כ״ג:י״ד) עד הביאכם את קרבן אלהיכם, דמשמע דלאחר קרבן העומר מותר, הא כיצד, כאן בזמן שבית המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים. אלמא בזמן שאין בית המקדש קיים שאין העומר קרב הוי יום הנף כולו אסור מן התורה. ומשני בגמרא דהא דתנן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, לא תימא התקין אלא דרש והתקין, כלומר שדרש מקראות הללו ברבים והודיעם שכך הדין שיום הנף כולו אסור מן התורה משחרב בית המקדש. ואית דמפרשי בגמרא, שאין החדש אסור מן התורה ביום ט״ז בניסן בזמן שאין מקדש אלא עד שיאיר פני המזרח שחרית ביום ט״ז, דכתיב עד עצם היום הזה, עד ולא עד בכלל, והתקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, משום מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא הוה אכלינן משהאיר המזרח, השתא נמי ניכול, והן אינן יודעים דבזמן המקדש אסור לאכול חדש עד שיקריב העומר, דכתיב עד הביאכם את קרבן אלהיכם. והכי מפרשינן לה בפרק לולב הגזול:

ו **העומר היה מתיר במדינה.** לאכול החדש בכל המקומות:

ושתי הלחם במקדש. שקודם שתי הלחם אין מביאין מנחה מתבואה חדשה, דכתיב בשתי הלחם (במדבר כ״ח:כ״ו) מנחה חדשה, שתהא חדשה לכל המנחות:

ומנחת בהמה. מנחת נסכים של בהמה:

ואם הביא. קודם לעומר:

פסול. שלא הותר החדש מכללו אפילו אצל ההדיוט. אבל קודם שתי הלחם לא יביא.

ואם הביא כשר. שכבר הותר מכללו אצל ההדיוט:

ז **ומצטרפין זה עם זה.** להשלים שיעור העיסה החייבת בחלה. ולא שיצטרפו כולן יחד, דמין בשאינו מינו אין מצטרף, אלא החטין מצטרפין עם הכוסמין בלבד מפני שהן מינן, והשעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטים. ואע״ג דכוסמין מין חטין הן, לאו מין חטין דוקא, אלא מין שעורים ואף מין חטים, ומצטרפין עם החטים והשעורים. ומיהו בירושלמי משמע דאם נלושו יחד מצטרפין, אפילו מין בשאינו מינו. אבל אם לא נלושו יחד אלא שאחר כך היו נושכות העיסות זו בזו, מין במינו מצטרפין, שלא במינו אין מצטרפין:

ואסורים בחדש. כדכתיב (ויקרא כ״ג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, וגמרינן לחם לחם מפסח, מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים:

ומלקצור מלפני הפסח. שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר. דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם, שתהא תחלה לכל הנקצרים, ואתיא ראשית ראשית מחלה, כתיב התם (במדבר ט״ו) ראשית עריסותיכם, וכתיב הכא ראשית קצירכם, מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים:

ואם השרישו. אחד מחמשת המינים הללו קודם קצירת העומר:

העומר מתירן. ומותר לקצרן אחר קצירת העומר. דכתיב (שמות כ״ג:ט״ז) אשר תזרע בשדה, משעה שנזרע ונשרש בשדה:

ואם לאו. שלא השרישו אלא לאחר קצירת העומר:

אסורים עד שיבוא העומר הבא. של שנה הבאה:

ח **קוצרים בית השלחים שבעמקים.** שתבואתן רעה ואין מביאין עומר משם. ותניא, כתוב אחד אומר (ויקרא כ״ג:י׳) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, דמשמע דיכול לקצור קודם הבאת העומר, וכתוב אחר אומר ראשית קצירכם, דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות, הא כיצד, ממקום שאתה יכול להביא העומר אי אתה קוצר קודם לעומר, ממקום שאי אתה מביא, כגון בית השלחים ובית העמקים שאין מביאין עומר מהן לפי שהן רעות, אתה קוצר מהן קודם לעומר:

אבל לא גודשין. לעשותן גדיש. דכמה דאפשר לשנויי משנינן:

אנשי יריחו. בית השלחין הוו להו:

קוצר לשחת. מותר לקצור לשחת קודם לעומר ומאכיל לבהמתו:

אימתי בזמן שהתחיל לקצרה לצורך בהמתו עד שלא הביאה שליש אחרון של גמר בישולה, קוצר אף לאחר שהביאה שליש:

ר׳ שמעון אומר אף יקצור ויאכיל. יתחיל לקצור ומאכיל לבהמתו משהביאה שליש. דכל לשחת לאו קציר הוא. והלכה כר׳ יהודה, שבא לפרש דבריו של ת״ק:

ט **קוצרים.** קודם לעומר:

מפני הנטיעות. שלא יפסידו. לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר, כדאמרינן בפרק כל הקרבנות, אין מביאין לא משדה בית השלחים ולא משדה אילן, ולעיל אמרינן ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר. פירוש אחר, מפני הנטיעות משום כלאים. לפי שפעמים אדם זורע תבואה ואין שם נטיעות, ולאחר זמן עולות שם נטיעות ביניהן מאליהן, וצריך לקצור הזרעים משום כלאים:

ומפני בית האבל. שאין להם מקום פנוי לישב לברך ברכת רחבה שאומרים בבית האבל:

ומפני בית המדרש. שאין מקום לתלמידים לישב. וטעמא דכל הני, משום דקציר מצוה נינהו, והכתוב אומר ראשית קצירכם, שיהיה העומר ראשית לקצירכם של רשות ולא ראשית לקציר של מצוה:

כריכות. אלומות קשורות:

צבתים. אגודות בלא קישור. פירוש אחר, כייכות אלומות גדולות, צבתים אגודות קטנות:

מן הקמח. שיהא קוצר לשמו:

לא מצא. שכבר נקצר הכל:

מן הלח. דכתיב כרמל, רך ומל:

לקצור בלילה. כדילפינן בריש פרקין, מדכתיב (דברים ט״ז:ט׳) מהחל חרמש בקמה תחל לספור, משעה שאתה מונה אתה קוצר, והספירה צריכה להיות בלילה דכתיב (ויקרא כ״ג:ט״ו) שבע שבתות תמימות:

פרק יא

א **שתי הלחם.** לחם הפנים נילוש אחד אחד. דכתיב ביה (ויקרא כ״ד) שני עשרונים יהיה החלה האחת, מלמד שנלושות אחת אחת. ומנין שאפייתן שתים שתים, תלמוד לומר (שם) ושמת אותם, שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם, דמשמע שהיה נותן שנים בשני דפוסים יחד בתנור. יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד לומר ושמת אותם, שהיה לו לומר ושמתם, מה תלמוד לומר ושמת אותם, אותם אתה נותן שנים שנים בתנור ואי אתה נותן שתי הלחם שנים שנים אלא אחד אחד:

ובטפוס. כמו דפוס פורמ״א בלע״ז. כמין תיבה שנטל כסויה ושתי דפנותיה זו כנגד זו. כך הלחם היו לו שתי דפנות ושולים רחבים ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס:

וכשהוא רודה. אותן מן התנור:

נותנן בדפוס. כדי שלא יתקלקלו. וישברו. נמצא שלשה דפוסים הן, אחד כשהיא בצק, ואחד היה לה בתנור כשהיא נאפית, ואחד כשהוא רודה מן התנור נותנה בדפוס כדי שלא תתקלקל:

ב **לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים.** לא אתברירא טעמא דהא מלתא בגמרא אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים:

ואינן דוחות את השבת. אפייתן:

וכשרות בבית פאגי. רמב״ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ, ששם היו אופים המנחות. מלשון פת בג המלך. ואין הלכה אלא כדברי תנא קמא:

ג **חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים.** לדברי הכל. שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כהן גדול נמשח ונתקדש ומקדש את המנחה:

ודוחות את השבת. לפי שאי אפשר לעשות לישה ועריכה ואפייה מאתמול, דכיון דמיקדשא בכלי מיפסלא בלינה:

ד **יש בהן מעשה כלי בפנים.** במלאכתן שנעשה בהן בפנים טעונים כלי. לאפוקי על גבי טבלא. ובמלאכתן שנעשית בחוץ, כגון לישתו ועריכתו של לחם הפנים, אינו טעון כלי:

וקרנותיהן. שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרנים, ואורך הקרן יוצא ארבע אצבעות:

רבי יהודה אומר שלא תטעה. בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור אורך ורוחב בין בשיעור הקרנות. בשתי הלחם ארכו שבעה ורחבו ארבעה וקרנותיו ד׳ אצבעות. וסימנך זד״ד. ולחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה וקרנותיו שבע אצבעות. וסימנך יה״ז. ודרכו של ר׳ יהודה לתת סימנים, כמו דצ״ך עד״ש באח״ב:

שיהא לו פנים. דפנות. [שיהא לו פינים זויות] והן הן הקרנים:

ה **ארכו עשרה ורחבו חמשה.** כדכתיב (שמות כ״ח:ט״ז) אמתים ארכו ואמה רחבו. ר׳ יהודה לטעמיה דאמר של כלים בת חמשה טפחים היא:

נותן ארכו. של לחם הפנים כנגד רחבו של שלחן:

וכופל. הלחם, טפחיים ומחצה למעלה בגובה מכאן ומכאן. והן הן הקרנות. ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן:

ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן. ורחבו מחזיק חצי אורך של שלחן, וכשהיה מסדר אחר אצלו נמצא שלחן כולו מלא:

ארכו שנים עשר. ר׳ מאיר לטעמיה דאמר כל אמה בת ששה טפחים, חוץ ממזבח הזהב וקרן מזבח החיצון והסובב והיסוד. והלכה כר׳ מאיר:

לחם הפנים ארכו עשרה. בהא מודה רבי מאיר:

וטפחיים ריוח באמצע. בין שני הסדרים. דרוחב הלחם לא הוי אלא חמשה, שני הסדרים מחזיקין עשרה בשלחן לארכו, פשו להו טפחיים ריוח בין סדר לסדר, שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו:

אבא שאול אומר שם. באותו ריוח שבין סדר לסדר נותנים הבזיכים:

והלא כבר נאמר ונתת על המערכת. ועל, ממש משמע:

ועליו מטה מנשה. והיינו סמוך, הכא נמי על סמוך. והלכה כאבא שאול:

ו **מפוצלין.** לתת ראשי קנים באותן פיצולים. וכמנין הקנים כך מנין הפצולים:

ארבעה עשר לסדר זה. שש חלות שהיו בסדר המערכת. לארבעה מהן לכל אחת שלשה קנים, הרי שנים עשר קנים, והעליונה אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה משאוי, הרי ארבעה עשר. החלה התחתונה אינה צריכה כל עיקר, לפי שמונחת על טהרו של שלחן:

לא סדור קנים. במערכה החדשה:

ולא נטילתן. מעל הישנה, דוחה שבת:

נכנס מערב שבת ושומטן. מבין כל לחם ולחם, ומניחם לארכו של שלחן, ולמחר מסדר הלחם, ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם כמשפטן:

ארכן לארכו של בית. ממזרח למערב היו מונחין בארכן. חוץ מן הארון שארכו לרחבו של בית, שהבדים שבארון היו בולטים ודוחקין בפרוכת ודומין כשני דדי אשה, שנאמר (במלכים א ח׳:ח׳) ויאריכו הבדים ויראו, והבדים לרחבו של ארון היו מונחים, דאילו לארכו של ארון היו בדים לא היה בין בד לבד אלא שיעור רוחב הארון דהיינו אמתא ופלגא, ותרי גברי הנושאים בשני בדים את הארון שנים מכאן ושנים מכאן לא הוו מצי ליכנס בין בד לבד, אלא ודאי לרחבו נתונים, והם היו ממזרח למערב שהרי היו דוחקים בפרוכת, נמצא ארכו של ארון לרחבו של בית:

ז **על פתח הבית.** אצל פתח ההיכל בכניסתו. ולא היו מניחים שם אלא להראות שמעלין בקודש, דעכשיו מניחין על של שיש ומיד נושאן להיכל ומסדרן על של זהב של משה:

ועל של זהב ביציאתו. עד שיוקטרו בזיכים, כדקתני לקמן במתניתין:

המכניסים עומדים בצפון. דהכי עדיף טפי דאותן שמסדרים העבודה יהיו בצפון:

אלו מושכין. ועד שלא יגביהו מן השלחן אלו מניחין:

אפילו אלו נוטלין. ואלו עצמן מניחין אחר שנטלו:

אף זו היתה תמיד. דסבר ר׳ יוסי דאין תמיד אלא שלא ילין שלחן לילה אחד בלא לחם:

והחלות מתחלקות לכהנים. משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס:

חל יום הכיפורים להיות בשבת. שדין לחם הפנים לאכלו באותו שבת שנוטלים אותו מעל השלחן, ועכשיו אין יכולים לאכלו מפני התענית:

החלות מתחלקות לערב. ואין ממתינים לחלקו למחר מפני שנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק:

השעיר. של מוסף שהוא חטאת ונאכל לכהנים:

נאכל לערב. בלילי שבת. שזמנו ליום ולילה עד חצות. ואע״פ שאין יכולים לבשלו בשבת ולא ביום הכיפורים:

הבבליים. כהנים שעלו מבבל. ובגמרא מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו. ועל שם ששונאים תלמידי חכמים שבארץ ישראל את הבבליים, קראו לאלכסנדריים שעושים מעשה רעבתנות בבליים:

היו אוכלין אותו חי. כשחל יום הכיפורים להיות בערב שבת:

מפני שדעתן יפה. ואינן קצים לאכול הבשר כשהוא חי:

ח **ואת הבזיכים לאחר שבת.** ודינן היה לסדרן בשבת בשעת עריכת הלחם:

והקטיר את הבזיכים בשבת פסולה. דמחוסר זמן הוא, שלא היה על השלחן אלא ששה ימים. והכא אי אפשר לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה, דכיון דלחם נסדר כדינו בשבת, קדשו שלחן ושוב אינו יכול לשהותו אלא עד שבת ראשונה דמפסיל בלינה:

ואין חייבין עליהם משום פגול. אם הקטירן על מנת לאכול הלחם למחר אינו פגול, שלא קרב המתיר כמצותו:

ולא משום נותר. שאין נותר חל על הלחם, שהרי אין ראוי לאכילה:

וטמא. האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת, כדאמרינן בהקומץ [דף כה] הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, וזה לא ניתר לטהורים מעולם, דבזיכים הוו מתירים דידיה ולא קרבו כהלכתן:

יניחנו לשבת הבאה. ויעמוד שבועיים על השלחן. דכיון דלא נסדר בשבת אין שלחן מקדש עד שתגיע שבת, ומאותו שבת יכול להשהותן שבעת ימים:

שאפילו היה על השלחן ימים רבים. קודם השבת:

אין בכך. כלום שאין השלחן מקדשו עד השבת, הלכך לא מיפסל בלינה לאחר השבת:

ט **אין פחות משנים.** משני ימים משנאפו:

נאכל לשלשה. שאפאום בערב שבת. לפי שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא יום טוב:

לתשעה. בשבת שניה, שהוא תשיעי לאפייתו:

לעשרה. שנאפו בחמישי בשבת:

שני ימים טובים של ראש השנה. קודם לשבת. נאפה ברביעי ונאכל בשבת שניה, הרי לאחד עשר. ואם תאמר, הרי שנים עשר נינהו, דהא אותה שבת הוי יום הכפורים ואין הלחם נאכל עד למוצאי שבת. הא לא קשיא, דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום שעבר, הלכך מקרי אחד עשר:

ואינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. לפי שאין אופים ומבשלים ביום טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד:

רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו׳ ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

פרק יב

א **המנחות והנסכים.** עד שלא קדשו בכלי. אינן קדושים קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, שצריך לפדותן והדמים קדושים. ודוקא כשנטמאו יש להן פדיון אם לא קדשו בכלי, אבל לא נטמאו אף על פי שלא קדשו בכלי אין פודים אותן:

העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון. שלא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום, דכתיב (ויקרא כ״ז:י״א) ואם כל בהמה טמאה, אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה׳, והעריך הכהן אותה וכו׳. ובבעלי מומים שנפדו הכתוב מדבר, דאי בבהמה טמאה ממש, כשהוא אומר (שם) ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך, הרי בהמה טמאה אמורה. ואשמועינן במתניתין דאע״ג דאשכחן בקדוש קדושת הגוף ונפל ביה מומא דמפריק, העופות והעצים והלבונה וכלי שרת דקדשי קדושת הגוף ונטמאו לא מפרקי:

ב **מה שהביא הביא.** דאמרינן לא לשם נדרו הביאה, אלא נדבה אחרת היא זו:

זו להביא במחבת. שהיתה עשרון סולת מונחת לפניו, ואמר, זו להביא במחבת וכו׳:

הרי זו פסולה. דקבעה לכלי שהזכיר בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר:

אלו להביא בכלי אחד. אלו שהיו מונחים לפניו:

הרי אלו פסולים. דהיכא דנדר בכלי אחד והביא בשני כלים מפריש ממנה שני קומצים, והוא לא נדר אלא קומץ אחד. ועוד, שמנחה חסרה היא בכל כלי וכלי. והיכא דנדר בשני כלים והביא בכלי אחד הויא מנחה יתירה ומיעט בקומצין, שהוא בירר לה שתי קמיצות ולא קמץ אלא אחד:

אמרו לו בכלי אחד נדרת. ולא חש לדבריהם והקריבה בשני כלים, פסולים, ואף על גב דלא אמר אלו להביא בכלי אחד. משום דהשתא ליכא למימר לשום נדבה אחרת אייתי לה, דכיון דאמרי ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא משום נדר אחרינא מייתינא לה:

כשתי מנחות שנתערבו. דאמרינן בפרק הקומץ, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות, ואם לאו פסולות. והא דקתני לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסולות, מיירי כגון דלא יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה:

ג **הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים.** שאין מנחת נדבה באה אלא מן החטים. וכגון שאמר אילו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השעורים לא הייתי נודר אלא מן החטים. אבל אם אמר לא הייתי נודר כלום, אינו חייב כלום:

יביא סלת. דכתיב (ויקרא ב׳:א׳) סולת יהיה קרבנו:

ר׳ שמעון פוטר. ר׳ שמעון סבר בגמר דבריו אדם נתפס, והואיל וגמר דבריו שלא כדין המנחה, אינו חייב כלום. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ד **שכן צבור מביאים וכו׳** שלשה עשרונים לפר לי״ג פרים הם תשעה ושלשים עשרונים, ועשרון לכבש לארבעה עשר כבשים הם ארבע עשר עשרונים, ושני עשרונים לאיל לשני האילים הם ארבע עשרונים, הרי חמישים ושבעה, ולשני תמידים שנים, ולשני כבשי מוסף שבת שנים, הרי ששים ואחד. ואמר להם רבי שמעון, וכי כל אותן של אותו יום בכלי אחד היו, והלא אלו לפרים ואלו לאילים ולכבשים, ואי מערב להו מפסיל, שמנחת פרים בלילתן עבה, שני לוגים לעשרון, חצי ההין לשלשה עשרונים, ומנחת כבשים בלילתן רכה, רביעית ההין לעשרון דהיינו שלשה לוגים, והן בולעות זו מזו, ונמצאת זו חסרה וזו יתירה. אלא מפני מה אין מביא יחיד ששים ואחד עשרונים בכלי אחד, דעד ששים יכול להבלל בלוג אחד. והאי תנא סבר לה כרבי אליעזר בן יעקב דאמר בפרק שתי מדות אפילו מנחה של ששים עשרונים אין לה אלא לוג. ואף על פי שלא נבללה כולה, כיון שראויה להבלל אין הבלילה מעכבת, דהכי קיימא לן דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו:

וששים ואחד אין נכללים. בתמיה:

קרטוב. רביעית של רביעית הלוג:

אין מתנדבים לוג. יין לנסכים. שלא מצינו מנחת נסכים של לוג אחד ולא של שנים ולא של חמשה:

אבל מתנדבים ג׳ לוגים. דחזו לכבש. וארבעה דחזו לאיל. וששה לוגים שהוא חצי ההין דחזו לפר. ומששה ולמעלה מתנדבים, דשבעה חזו שלשה מינייהו לכבש וארבעה לאיל, ושמונה חזו לשני אילים, ותשעה חזו לכבש ופר, עשרה חזו לאיל ופר, אחד עשר חזו לשני אילים ולכבש. וכן לעולם:

ה **מתנדבים יין.** בלא סולת ושמן, ומנסכו לשיתין בפני עצמו:

ואין מתנדבים שמן. בלא סולת ויין:

מתנדבין שמן. וקומצו ומקטיר הקומץ ושיריים נאכלים:

שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. עם חובתו הוא קרב בפני עצמו. אף על פי שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעכב המנחה:

תאמר בשמן כו׳ דכיון דלא אשכחן ביה דליתי בכלי בפני עצמו, השתא נמי לא ליתי:

אפילו פרידה אחת. תור אחד, או בן יונה אחד, מתנדבים בין שנים. והלכה שמתנדבים יין ושמן בפני עצמן. ומתנדבים מנחת נסכים בין נסכי פר בין נסכי איל וכבש. וכל הקרבנות באים בנדבה בשותפות, חוץ מן המנחה לפי שנאמר בה נפש, דכתיב (ויקרא ב׳:א׳) ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

פרק יג

א **הרי עלי עשרון. פירשתי.** כמה עשרונים אביא ואיני יודע כמה אמרתי:

יביא ששים עשרונים. דאי בציר מהכי נדר, לא איכפת ליה, דמתני ואומר מה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה. ובטפי מהכי ליכא לספוקי, דאין

מנחה אחת יתירה משישים עשרון:

הרי עלי מנחה. האומר הרי עלי מנחה סתם:

יביא איזה שירצה. מחמש מנחות:

מיוחדת. שנקראת מנחה סתם ואין לה שם לווי. וכל שאר מנחות יש להם שם לווי, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, מנחת מאפה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב **מנחה מין המנחה.** האומר הרי עלי מנחה, או מין מנחה:

יביא אחת מן המנחות האמורות בפרשה:

מנחות עלי. או שאומר מין מנחות עלי, יביא שתי מנחות ממין אחד:

פירשתי. מיני מנחות שאביא, ואיני יודע כמה מינים הם שנדרתי להביא:

מביא חמשתן. מנחת סולת, מנחת מרחשת, מנחת מחבת, מנחת מאפה תנור והיא באה שני מינים, חלות ורקיקין:

פירשתי מנחה של עשרונים בכלי אחד, ואיני יודע כמה עשרונים קבעתי בה:

יביא ששים עשרון. דטפי מהכי ליכא לספוקי. ואי בציר מהכי נדר לא איכפת לן, דמתנה ואומר כמה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה:

רבי אומר. כיון דאמר מנחה דמשמע חדא, אלמא בכלי אחד קבעה, ואם יביא ששים בכלי אחד, שמא בציר מהכי נדר והוי מנחה יתירה, דאית ליה לרבי דקביעותא דמנא מלתא היא, הלכך יביא ששים מנחות מאחת ועד ששים, חדא של עשרון אחד, וחדא של שנים, וחדא של שלשה, וחדא של ארבע, עד ששים. שנמצא מביא בין הכל אלף שמונה מאות ושלשים עשרון, דודאי חדא מינייהו נדר, ואינך נדבה. ואין הלכה כרבי:

ג **לא יפחות משני גזירים.** שתי בקעיות גדולות. דמיעוט עצים שנים:

והמעלה את הקומץ בחוץ חייב. כרת, דהעלאה היא. ובהאי כללא הוי נמי המעלה קומץ בפנים דהקטרה מעלייתא היא, הלכך חשיב חמשה קומצים ותו לא, ולא חשיב להאי דהמעלה קומץ בפנים לקומץ ששי:

ושני בזיכים. של לחם הפנים:

ד **לא יפחות מדינר זהב.** והוא שיאמר מטבע של זהב. דאי לא, דלמא נסכא דדהבא קאמר, דהיינו חתיכה של זהב:

נחושת לא יפחות ממעה כסף. שיביא נחושת ששוה מעה כסף:

פירשתי. כך וכך זהב:

ואיני יודע כמה פירשתי. יביא כל כך עד שידע בעצמו שמעולם לא נתכוין לכל כך:

ה **הרי עלי יין.** לנסכים:

לא יפחות משלשה לוגין. שהן פחותים שבנסכים. רביעית ההין לכבש, תלתא לוגין הוו, שהין י״ב לוגין:

שמן לא יפחות מלוג. שהפחות שבמנחה עשרון סולת, והיא טעונה לוג שמן:

רבי אומר שלשה לוגין. כפחות שבמנחת נסכים, עשרון לכבש בלול ברביעית ההין שמן. ואין הלכה כרבי:

כיום מרובה. כיום טוב ראשון של חג הסוכות כשחל להיות בשבת. שאותו היום מרובה בנסכים לקרבנות של חובת היום מכל שאר ימות השנה. דהוו שלשה עשר פרים וארבעה עשר כבשים וארבעה מוספים, ב׳ מוסף דשבת וב׳ מוסף דחג, ואילים שנים ושעיר אחד. והנסכים הצריכים לכולם מאה וארבעים לוג:

ו **הרי עלי עולה יביא כבש.** ר׳ אלעזר בן עזריה אומר או תור או בן יונה. באתריה דתנא קמא לא היו קורים עולה סתם אלא לעולת בהמה, ופחותה שבעולת בהמה הוא כבש, הלכך יביא כבש. ובאתריה דר׳ אלעזר בן עזריה היו קורים עולה סתם גם לעולת העוף, הלכך יביא תור או בן יונה. ומר כי אתריה ומר כי אתריה:

יביא פר ועגל. זכרים ולא נקבות. דעולה ליכא לספוקי אלא בזכרים. ומתניתין רבי היא דאמר לקמן המתנדב קטן והביא גדול לא יצא. אבל רבנן פליגי עליה ואמרי המתנדב קטן והביא גדול יצא, דיש בכלל מרובה מועט. והלכה כחכמים:

פירשתי. אחד מקרבנות הבהמה ואיני יודע מאיזה מהן פירשתי. יביא מכל מיני בהמה הזכרים גדולים וקטנים, דהיינו פר ועגל איל ושעיר וגדי וטלה:

פירשתי. את המין:

ואיני יודע מה פירשתי. אם מין בהמה או מין עוף:

ז **תודה ושלמים.** תודה או שלמים:

יביא כבש. פחות שבתודה ושלמים:

יביא פר ופרה. דתודה ושלמים איכא לספוקי בזכרים ונקבות:

ורחל. נקבה בת שתי שנים:

גדי. בן שנה מן העזים:

שעיר. עז בן שתי שנים:

טלה. כבש בן שנתו:

ח **יביא הוא ונסכיו במנה.** כך נתפרש דינו בתורה שבעל פה, שיהא ערך השור עם נסכיו מנה:

עגל יביא הוא ונסכיו בחמש. סלעים:

אמר הרי עלי שור במנה. יביאנו במנה חוץ מנסכיו שהרי כך קבעו:

שור במנה והביא שנים במנה לא יצא. שהרי קבע שור במנה:

קטן והביא גדול יצא, רבי אומר לא יצא. משום הכי תנא פלוגתא דרבי ורבנן הכא בסיפא, לפרושי, דרישא לאו דברי הכל היא אלא רבי היא ולא רבנן ואין הלכה כרבי:

ט **ונסתאב.** שנפל בו מום. דבעל מום אקרי טמא כדכתיב (ויקרא כ״ז:י״א) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה׳, ובבעלי מומין שיפדו הכתוב מדבר, כדפרשינן בפרקין דלעיל:

אם רצה יביא בדמיו שנים. ולא דמי לרישא דאמרינן שור במנה והביא שנים במנה לא יצא, דהתם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו, אבל הכא בשור זה ונסתאב שאני, דכיון דאמר שור זה אקריב עולה ונסתאב, אזל ליה נדריה, דתו לא מצי לקיומיה:

רבי אוסר. לכתחלה. אבל אם הביא יצא. דכיון דאמר זה, אינו חייב באחריותו. ואין הלכה כרבי:

הבינוני שבהן הקדש. אף הבינוני שבהן הקדש. דכי יש לו שנים, הגדול הקדש, שהמקדיש בעין יפה מקדיש ומסתמא מוטב שבהן הקדיש דכתיב (דברים י״ב:י״א) מבחר נדריכם. וכי יש לו שלשה, חוששין אף לבינוני, דלא ידעינן אהי מינייהו חל ההקדש, אי אגדול דהוי עין יפה, אי אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן, הלכך תרוייהו אסירי. מיהו לא קרב למזבח אלא חד מינייהו. והיכי עביד דלשתרי חד מינייהו, ממתין לבינוני עד שיומם, ומחלל אותו אגדול. דממה נפשך, אי אבינוני חל ולא אגדול, הרי נפל בו מום וחללו. ואי אגדול חל מעיקרא, נמצא בינוני חולין מעיקרא:

פירשתי. איזה מהן ולא ידעתי איזה הוא:

או שאמר לי אבא. בשעת מיתתו, אחד משווירי הפרשתי להקדש ואיני יודע על איזה מהן אמר לי:

הגדול שבהן הקדש. דהיכא דאמר פירשתי ליכא ספיקא דודאי הגדול פירש:

י **בבית חוניו.** בית המקדש שבנה חוניו בנו של שמעון הצדיק באלכסנדריא של מצרים. שכשמת שמעון הצדיק אמר להם, חוניו בני ישמש תחתי, מפני שהיה בקי ורגיל בעבודה יותר משמעי אחיו. ולא קבל עליו חוניו להיות כהן גדול לפי שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ונתמנה שמעי כהן גדול תחת אביו. לימים נתקנא חוניו בשמעי אחיו, אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה הלבישו כתונת בד דקה שלובשות הנשים על בשרן ועליה אזור צר קטן והעמידו אצל המזבח, יצא ואמר לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וק. ים לאהובתו, אותו היום שאתמנה לכהן גדול אלבש כתונת שליכי ואחגור באזור שליכי. בקשו אחיו הכהנים להרגו, סח להם כל המאורע, בקשו להרוג. את חוניו, רץ מפניהם לבית המלך. ועדיין כל הרואה אותו אומר זה הוא, הלך לו לאכסנדריא של מצרים שהיו בה רבבות מישראל ועשה שם מקדש ובנה מזבח והעלה עליו לשם ה׳. ועל אותו מזבח נתנבא ישעיה (י״ט) ביום ההוא יהיה מזבח לה׳ בתוך ארץ מצרים. ועמד הבית ההוא קרוב למאתים שנה ונקרא בית חוניו על שמו. והכל מודים שהקרבנות שהיו קרבים שם אינן קרבן. לפיכך מי שאמר הרי עלי עולה והקריבה שם לא יצא ידי נדרו:

שאקריבנה בבית חוניו. נעשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שאהרגנה ולא אתחייב באחריותה, הלכך אם הקריבה בבית חוניו יצא ידי נדרו אבל חייב כרת משום שוחט בחוץ, שהרי קרא עליה שם עולה:

רבי שמעון אומר אין זו עולה. והרי היא חולין גמורים. שאין שם הקדש חל עליה כלל כשאמר שאקריבנה בבית חוניו. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ואם גלח בבית חוניו לא יצא. אלא יחזור ויגלח במקדש בירושלים, ושם יביא קרבנותיו:

שאגלח בבית חוניו אם גלח בבית חוניו יצא. דהאי גברא שנדר בנזיר כדי שיגלח בבית חוניו, לצעורי נפשיה נתכוין, ומפני שהיה קרוב לבית חוניו

ורחוק מארץ ישראל, אמר אי סגיא בבית חוניו טרחנא, טפי לא מצינא לאצטעורי, ולא חל שם נזירות עליו, אבל נעשה כמי שנשבע שלא לשתות יין עד זמן פלוני:

רבי שמעון אומר. אינו נזיר כלל ומותר לשתות יין. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ואין צריך לומר לדבר אחר. אם שמשו לעבודה זרה שלא ישמשו עוד בירושלים:

והרי הן כבעלי מומין. שחולקים ואוכלים בקדשים: